

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Skaitome suprasdami

Skaitymo gebėjimus ugdančios užduotys

7–8 klasei

Ugdymo plėtotės centras
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

2015

Rengė
ALDONA KRUŠEVIČIŪTĖ
MODESTA LIUGAITĖ-ČERNIAUSKIENĖ

Dailininkas
ROKAS GELAŽIUS

Recenzavo
DAIVA BRIEDIENĖ
MEILĖ ČEPONIENĖ

Siūlymus teikė
ASTA NIDA PODERIENĖ
AUŠRA MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ
JURGA SADAUSKIENĖ

© Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

© Ugdymo plėtotės centras

© Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

ISBN 978-609-425-169-6

Turinys

7 klasė

Jaunas žmogus ieško gyvenimo prasmės	5
1. Rėjus Bredberis (Ray Bradbury) „Pienių vynas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	5
2. Romenas Gari (Romain Gary) „Aušros pažadas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	8
3. Kazys Binkis „Atžalynas“. Juozas Erlickas „Eilėraštis draugams“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	11
4. Kristina Gudonytė „Ida iš šešėlių sodo“. Konfucijus „Apmąstymai ir pašnekesiai“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	15
5. Kazys Saja „Septyni miegantys broliai“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	19
6. Louesa Lauri (Lois Lowry) „Siuntėjas“. Liudvika Pociūnienė „Pasirinkimo laisvė?“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	21
7. Silvija Vo (Sylvia Waugh) „Žmogonai“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	25
8. Vytautas Mačernis, laiškas Pauliui Jurkui. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	27
9. Antuanas de Sent Egziuperi (A. de Saint-Exupéry) „Mažasis princas“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	30
Tautosakos ir tradicijų tęstinumas	33
10-13. Lietuvių kalendorinės ir darbo dainos. Tekstų atrankos užduotys. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	33
14. Lietuvių kalendorinių apeigų daina „Ein saulelė aplinkui dangų“. Teksto suvokimo testas. Kūrybinis darbas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	38
15. Sudėtinė užduotis. Lietuvių vestuvinė daina „Vai žydėk žydėk“. Teksto suvokimo testas. Du tekstai apie lietuvių vestuvinę dainą „Vai žydėk žydėk“. Tekstų lyginimas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	41 44
Laisvės gynimas	46
16. Lietuvių karinė-istorinė daina <i>Visi bajorai į vainą joja</i> . Teksto suvokimo užduotys. Kūrybinis darbas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	46
17-18. Lietuvių karinės-istorinės dainos ir pokario partizanų dainos. Tekstų atrankos užduotys. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	50
19. Liaudiškos muzikos ansamblio <i>Kankleliai</i> ir folkroko grupės <i>Atalyja</i> dvejopai atliekama ta pati karinė-istorinė daina (<i>Visi bajorai ing karę jojo; Bajorai</i>). Kūrybinis darbas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	55
20. Bronius Krivickas „Apie laisvės kovą ir didvyriškumą“ (ištrauka). Teksto suvokimo testas. Modesta Liugaitė-Černiauskienė	56

8 klasė

Jausmų galia	58
21. Kazys Boruta „Baltaragio malūnas“. Otfrydas Proisleris (Otfried Preußler) „Krabatas, arba Treji metai užburtame malūne“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	58
22. Adomas Mickevičius „Nemunui“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	62
23. Vytautas Mačernis „Žiemos sonetai“ (29-asis). Romualdo Granausko „Žodžio paglostymas“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	64
24. Antanas Miškinis „Žodžiai iš lauko“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	68
25. Salomėja Nėris „Žvaigždė – jaunystė“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	71
26. Aidas Marčėnas „Eilėraštis Vytei“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	74
Gyvoji atmintis	77
27. Simonas Daukantas „Rėda senovės lietuvių“ („Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“) ir Vytautas Merkys „Simonas Daukantas“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	77
28. Marius Vyšniauskas „Pažįstami ir nepažįstami Adomo Mickevičiaus metai Kaune“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	81
29. J. I. Kraševskis „Kunigas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	84
30. Kostas Ostrauskas „Vaižgantas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	86
Jaunuoliai ribinėse situacijose	89
31. Dalia Grinkevičiūtė „Lietuviai prie Laptevų jūros“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	89
32. Abraomas Suckeveris „Iš Vilniaus geto“ („Devynmetis dailininkas“). Teksto suvokimo testas	92
33. Ana Frank „Dienoraštis“ ir Monika Aglinskaitė „Ana Frank <i>Dienoraštis</i> : dokumentas, liudijantis istorinius faktus“. Tekstų lyginimo užduotis	95
34. Judelis Beilesas „Judkė“. Teksto suvokimo testas	99
35. Joana Ulinauskaitė „Likimo išbandymai“. Juozas Lukša-Daumantas „Laiškai mylimosioms“. Tekstų lyginimo užduotis	101
Juoko prasmė	105
36. Juozas Erlickas „Susikaupimas“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	105
37. Teris Pračetas (Terry Pratchett) „Mažieji laisvūnai“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	108
38. Džeimsas Kriusas (James Krüss) „Timas Taleris, arba Parduotas juokas“. Juozas Erlickas „Apsilankymas Juokosferoje“. Tekstų lyginimo užduotis. Aldona Kruševičiūtė	111
39. Maironis „Mano moksladraugiams“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	114
40. Teris Pračetas (Terry Pratchett) „Mažieji dievai“. Teksto suvokimo testas. Aldona Kruševičiūtė	117

Jaunas žmogus ieško gyvenimo prasmės

1. Rėjus Bredberis (Ray Bradbury) „Pienių vynas“. Teksto suvokimo testas

Dukart per metus į kiemą išnešami didžiuliai kilimai ir paklojami ant vejų, kur jie atrodo kažkokie svetimi ir vieniši. Paskui iš namo išeina senelė ir mama; rankose jos laiko tarsi atkaltes nuo gražių pintinių kėdžių, stovinčių prie gazuoto vandens paviljono. Tokį pat skeptrą su plačia pinta viršūne gauna ir kiti: Daglas, Tomas, senelė, prosenelė ir mama, o tada, kaip koks raganų ir aitvarų tuntas, visi stoja į ratelį prie apdulėjusių raštų. Po to, prosenelei davus ženklą – ji mirkteli ir prikanda lūpą, – visi iškelia savo spragilus ir neatsikvėpdami ima kilimus kulti.

– Va tau, va, – sako prosenelė. – Duokit, berniukai, duokit, kad visos blusos išdulkėtų!

– Na ir sugalvojo, – atsako senelė savo motinai.

Visi juokiasi. Aplink siaučia dulkių audra, ir juokas pereina į kosulį.

Spurų verpetai, smėlio srautai, auksiniai pypkių tabako dribsniai kyla sukuriais aukštyn ir sklendo pokšninčiame ore. Sustoję pailsėti, berniukai mato savo ir suaugusiųjų batų pėdsakus, įsispaudusius kilimo raštuose.

– Va čia tavo vyras išliejo kavą, – ir senelė trenkia į kilimą.

– Tik pažiūrėkite, koks takas ištryptas nuo priemenės iki virtuvės. Ak, tas maistas, maistas! Jis ir liūtus veda į girdyklą.

Galiausiai kilimus kabina ant virvių. Tomas tyrinėja raštą – išmoningos pynės ir kilpos, gėlės, kažkokios mįslingos figūros, vingrios linijos ir ornamentai.

– Įdomu žiūrėti į visokiausius dalykus, – sako Tomas. – Pokšt! Kiek metų šitam kilimui?

– Penkiolika.

– Ir šitiek metų jį trypė žmonės! Aš netgi matau batų atspaudus! – aiktelėjo Tomas.

– Na ir plepys tu, vaike, – pasakė prosenelė.

– Čia matyti viskas, kas atsitiko mūsų namuose per penkiolika metų! Žinoma, visa tai – praeitis, tačiau aš galiu žiūrėti ir ateitį. Užmerksiu akis, o paskui pažvelgsiu į tuos raštus ir iš karto pamatysiu, kur mes rytoj vaikščiosime ir bėgiosime.

Prosenelė žiūri į Tomą ir šypsosi.

(274 žodžiai)

Pagal Rėjaus Bredberio (Ray Bradbury) „Pienių vynas“, Bradbury R. *Pienių vynas*; iš anglų kalbos vertė Gražvydas Kirvaitis. Vilnius: Alma littera, 2015.

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl kilimai, pakloti ant vejų, atrodo svetimi ir vieniši? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

2. Kodėl paprastas kilimų valymas tampa šeimos ritualu? Raskite tris argumentus. Galima atsakant cituoti.

1 argumentas

2 argumentas

3 argumentas

(3 taškai)

3. Atidžiai perskaitykite prosenelės žodžius berniukams ir senelės komentarą. Kaip tie žodžiai charakterizuoja prosenelę ir senelę? Atsakykite ir argumentuokite savais žodžiais.

Prosenelė....., nes.....

Senelė....., nes.....

(4 taškai)

4. Išrašykite, kaip pirmoje pastraipoje vadinami kilimų muškeliai, išrašę *pabraukite raktinį* aprašymo žodį.

a.

b.

c.

(6 taškai)

5. Kokie šeimos narių santykiai? Iš ko taip sprendžiate? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

6. Kokie kilime esantys ženklai ir ką pasakoja apie šeimos vyrus? Ženklus (detales) pacituokite, apibendrinkite savais žodžiais.

.....
.....

(4 taškai)

7. Kodėl kilimas domina Tomą? Kaip tas domėjimasis apibūdina Tomą? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

8. Kodėl Tomas jaučia, kad gali kilime matyti ir ateitį? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

9. Prosenelė, girdėdama Tomo žodžius, pavadina jį plepiu. Raskite tekste argumentų, įrodančių, kad ji nesmerkia vaiko, gal net džiaugiasi jo pastabumu, jo išvalgomis. Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

Iš viso 24 taškai. Surinkta.....

2. Romenas Gari (Romain Gary) „Aušros pažadas“. Teksto suvokimo testas

Mama priglausdavo mane prie savęs ir susižavėjusi žvelgdavo man pro petį į kažką tolimą. Paskui pasakydavo:

– Tu būsi Prancūzijos ambasadorius.

Aš visai nežinojau, ką tai reiškia, bet neprieštaravau.

– Tu turėsi automobilį.

– Gerai, – atsakydavau nerūpestingai.

Ji ką tik su didelėmis skrybėlių dėžėmis būdavo perėjusi visą miestą, nors lauke tvyrodamo dešimties laipsnių šaltis.

Visa bėda, kad mano motina buvo ne iš tų moterų, kurios laiko sau tą guodžiančią svajonę, gyvenančią jų širdyse. Viską ji kaipmat paskelbdavo...

Turėjome kaimynų, ir jie nemėgo mano motinos. Motina, per naktis siuvusi skrybėlaites ir didelėse dėžėse nešiodavusi jas savo įnoringoms klientėms, buvo apkaltinta vogtų daiktų slėpimu. Ji lengvai suniekino savo šmeižikus, bet jautėsi įskaudinta. Ji paėmė mane už rankos ir, pareiškusi, kad „jie nežino, su kuo turi reikalą“, išvilko mane į laiptinę. Motina ėjo nuo durų prie durų skambindama, belsdama, kviesdama kaimynus išeiti. Mama prisitraukė mane prie savęs, parodė į mane pirštu ir iš aukšto, išdidžiai pareiškė balsu, kuris ir dabar skamba mano ausyse:

– Jūs nežinote, su kuo turite garbės kalbėti! Mano sūnus bus Prancūzijos ambasadorius, Garbės Legiono ordino kavaliereus, didysis dramaturgas, Ibsenas! Jis...

Paieškojo žodžių, kurie juos visai sutriuškintų, kurie visiems atrodytų kaip nenuneigiama žemiška sėkmė, ir išpyškino:

– Jis siūdinsis drabužius Londone!

Dar ir dabar man ausyse skamba garsus kaimynų juokas...

Gal dėl pasakojimo aiškumo geriau būtų iš karto pasakyti, kad šiandien aš – Prancūzijos generalinis konsulas, apdovanotas Išvadavimo judėjimo ordinu, Garbės Legiono ordinu, o jeigu netapau Ibsenu¹, tai ne todėl, kad nesistengiau.

Ir dar, kad būtų aiškiau: drabužius siūdinuos Londone. Nekenčiu angliško drabužių kirpimo, bet pasirinkimo neturiu.

Manau, joks kitas įvykis nesuvaidino svarbesnio vaidmens mano gyvenime už šį juoką. Jam esu skolingas už tai, kas esu. Motina tą juoką išlaikė prispaudusi mane prie savęs. Nė kiek nesigėdydama ir nesijausdama pažeminta. Ji žinojo.

(287 žodžiai)

Gary R. *Aušros pažadas*; iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė. Vilnius: Baltų lankų leidyba, 2014.

Klausimai ir užduotys

1. Koks mamos požiūris į sūnų? Atsakykite apibendrintai ir argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

1 Henrikas Ibsenas – pasaulinę šlovę pelnęs norvegų dramaturgas.

2. Kodėl kaimynai nemėgo motinos? Atsakykite savais žodžiais, dviem rišliais sakiniais.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kokia buvo motina? Nusakykite jos keturis būdo bruožus ir savais žodžiais argumentuokite, kodėl taip manote.

Motina buvo, nes

....., nes

....., nes

....., nes

(8 taškai)

4. Kodėl motina laiptinėje kaimynams kalba apie savo sūnaus ateitį? Ko šis epizodas moko skaitytojus? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kodėl kaimynai juokiasi iš motinos svajonių apie sūnų? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

6. Kodėl sūnus išvardija savo nuopelnus? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami įjunkite į savo mintį citatą.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kodėl sūnus siūdinasi drabužius Londone? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

8. Kaip sūnus vertina kaimynų juoką po daugelio metų? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

9. Ką žinojo motina? Kodėl šis žodis sakinyje išskirtas grafiškai? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

10. Koks sūnaus požiūris į motiną vaikystėje ir suaugus? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 24 taškai. Surinkta.....

3. Kazys Binkis „Atžalynas“. Juozas Erlickas „Eilėraštis draugams“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Kazys Binkis
„ATŽALYNAS“

KERAITIS. O kurie ten iš tavo draugų pypkauja?

Petras tyli

Na, gerai, gerai. Aš tik taip sau paklausiau... Savo draugų nereikia išdavinėti. Turbūt jau apsipratai gimnazijoje, susidraugavai?

PETRAS. Man labai gera gimnazijoje... Visi man labai geri... Ir linksmi visi, sąmojingi. Aš stebiuosi, iš kur pas juos tiek sąmojo.

KERAITIS. Taip, taip, Petrai. Šito išmokti negalima. Jie taip išauklėti. Tai požymis, kad geroje šeimoje augę... O su Barzdžiaus Gediminu draugauji?

PETRAS. Kad, dėde, jis toks... išdidus. Matyt, aš jam per prastas.

KERAITIS. Tu, Petrai, ten nė vienam ne per prastas. Tu visada atmink, kad esi savo tikro dėdės, inžinieriaus Keraičio, auklėtinis, atseit, kaip sūnus. O tai daug reiškia.

PETRAS. Aš atsimenu, dėde.

KERAITIS. Tad būk vyras. Nė vienam nenusileisk. Nesiduok skriaudžiamas.

PETRAS. Manęs ten, dėde, niekas neskriaudžia.

KERAITIENĖ (*įeina*). A, šeimyniška idilija*. Gal sutrukdžiau?

KERAITIS. Mes čia su Petru apie gimnaziją kalbame.

KERAITIENĖ (*šlifuoja nagus*). Turbūt savo gimnazistiškas dienas prisiminei?

KERAITIS. Ne. Mes čia apie Petro draugus šnekamės.

KERAITIENĖ. Kai dėl draugų pasirinkimo, tai jis dideliu skoniu nepasižymi. Batsiuvio Šiaučiuko sūnus tikrai jam ne pora.

PETRAS. Jis labai geras vaikinys, dėdinyt.

KERAITIENĖ. Dėl jo gerumo tai leisk man geriau nusimanyti. Tokioj šeimoj angelas negali išaugti.

KERAITIS. Kokie čia gimnazistų tarpe šeimos klausimai gali būti? Vienoj klasėj – tai ir draugas.

KERAITIENĖ. Ir labai gaila. Iš sodžiaus atvykusį prasčioką kiekvienas lengvai gali už nosies vedžioti. O tas angelas su papirosu dantyse tokių tik ir ieško.

PETRAS. Dėdinyt... Jasius jau ruošiasi mest rūkęs. Jis greit mes.

KERAITIS (*juokdamasis*). Ot kaip?

KERAITIENĖ. Matote, kokia pažanga!

KERAITIS. Na, Petrai, jeigu jis ruošiasi mest rūkęs, tai drąsiai gali draugauti. Tai stiprus vyras iš jo išaugs.

(268 žodžiai)

Binkis K. *Atžalynas*. Vilnius: Žaltvyklė, 2008.

Ž Žodynėlis

* Idilija (idilė) – ramus, giedras gyvenimas be rūpesčių.

? Klausimai ir užduotys

1. Kaip vertina Petro tylėjimą Keraitis? Atsakykite apibendrintai ir savo nuomonę paremkite citata.

.....
.....

(2 taškai)

2. Petrą stebina, kad jo bendraamžiai sąmojingi. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate žodį sąmojis. Aiškindami atkreipkite dėmesį į žodžio darybą.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kodėl Keraitis, kalbėdamas su Petru, užsimena apie Gediminą Barzdžių? Kaip Gediminą vertina Petras? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

4. Ko ir kodėl moko Keraitis Petrą? Apibendrintai atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

5. Koks Keraitienės požiūris į Petro draugą – batsiuvio sūnų? Kodėl ji taip vertina Petro draugą? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip ir kodėl Keraitis vertina tą patį Petro draugą? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kokie Petro charakterio bruožai? Atsakykite remdamiesi ištrauka, bruožus argumentuokite savais žodžiais.

Bruožas	Argumentas
.....	, nes.....
.....	, nes.....
.....	, nes.....

(6 taškai)

2 tekstas

Juozas Erlickas EILĖRAŠTIS DRAUGAMS

Įsižeidė vėl vyresni
Ir bartis, ir grūmoti šoka:
Ne taip tu, jaunas, gyveni!
O aš taip gyvenu, kaip moku.
Lazdom baksnoja dėdės: štai
Tu ne su tais draugais draugauji,
Draugystė netikra tatai, –
O mano rankoj – lapų sauja...
O man užtenka pinigų,
Kiek rudeninis vėjas duoda.
Aš nenusiperku draugų –
Ir neparduodu.

(56 žodžiai)

Juozas Erlickas „Eilėraštis draugams“, <http://www.erlickas.eu/eiles/eilerastis-draugams/>

Klausimai ir užduotys

1. Kokia eilėraščio žmogaus nesutarimo su vyresniais priežastis? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(1 taškas)

2. Ko ir kodėl iš eilėraščio žmogaus tikisi žmogaus vyresnieji, „dėdės“? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kaip vertina vyresniųjų reikalavimus eilėraščio žmogus? Atsakykite apibendrintai.

.....
.....

(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Nurodykite abiejų tekstų žanrą ir paaiškinkite, kodėl taip manote.

1 tekstas ,nes.....

.....

2 tekstas ,nes.....

.....

(4 taškai)

2. Kuo panašūs (ar skiriasi) abiejų tekstų suaugusiųjų auklėjimas? Atsakykite savais žodžiais.

Keraitis –

Keraitienė –

Eilėraščio dėdės –

(3 taškai)

3. Kuo panašūs (ar skiriasi) Petras ir eilėraščio žmogus (kalbantysis)? Argumentuokite savo nuomonę.

Petras ir eilėraščio žmogus yra , nes.....

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 31 taškas. Surtinkta.....

4. Kristina Gudonytė „Ida iš šešėlių sodo“. Konfucijus „Apmąstymai ir pašnekesiai“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Kristina Gudonytė „Ida iš šešėlių sodo“

– Tėti! – neištverusi šūktelėjau. – Pakelk, po velnių, galvą, pažvelk man į akis ir režk teisybę!

Mamos akyse išvydau siaubą.

– Sofija!!! Kaip šneki su tėvu?! Tučtuojau atsiprašyk!

– Viskas gerai, nereikia... – bandė švelninti padėtį tėtis.

Supratau, kad perlenkiau lazdą.

– Atsiprašau, tėti, – sumurmėjau.

– Aš labai tavimi nusivyliau... – suaimanavo mamytė.

– Atsiprašau, pakartojau dėl visa ko. – Daugiau taip nedarysiu.

– Einu krauti lagaminų, – pasakė mamytė ir išdidžiai, aiškiai įsižeidusi, nudrožė prie durų.

– Bet aš nenoriu važiuoti, – pralemenau. – Nevažiuosiu.

Mamytė atsisuko. Jos mina nežadėjo nieko gera. <...>

– Nenoriu niekur važiuoti. Aš susitariau su Agne, mes viską susiplanavome. Sakėm, skaitysim knygas, paskui keisimės, diskutuosim, aprašysim savo išpūdžius ir taip toliau. Aš juk nebe vaikas, man taip pat reikia pabūti vienai, aš noriu...

– Gerai, gerai, supratau... – šyptelėjo tėtis ir atsisuko į mamytę. – Jeigu žmogus turi tokių svarbių planų, mes gi negalime jam trukdyti, kaip manai? Matyt, teks palikti ją namie. <...>

Po poros valandų kelioninio šurmulio pagaliau atsibučiavome ir mano tėvai išvažiavo.

Iškart paskambinau Agnei ir pranešiau džiugią žinią. Ji, žinoma, sutiko šiek tiek pas mane pagyventi. Kol laukiau jos, nuvaliau savo kambaryje dulkes ir galop ryžausi paskambinti dėdei Aleksandrui. Atsiliepė greitai, atrodė uždusęs, pavargęs ir nusiminęs.

– Išbėgau iš palatos, kad nepažadindčiau Idos, todėl ilgai neatsiliepiau, – paaiškino.

– Norėčiau ją aplankyti...

– Na gerai, bet ne šiandien. Aš tau paskambinsiu.

(207 žodžiai)

Pagal Kristinos Gudonytės romaną „Ida iš šešėlių sodo“, Gudonytė K. Ida iš šešėlių sodo. Vilnius: Tyto alba, 2012.

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl Sofija savo mamos akyse išvydo siaubą? Atsakykite savais žodžiais, rišliu sakiniu.

.....

.....

(1 taškas)

2. Kas yra šios istorijos pasakotojas? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite citata.

.....
.....

(2 taškai)

3. Raskite pasakotojos kalboje frazeologizmą, išrašykite jį ir paaiškinkite.

Frazeologizmas –

Frazeologizmo paaiškinimas –

.....

(2 taškai)

4. Remdamiesi tekstu, apibūdinkite Sofijos tėvus savais žodžiais. Bruožus argumentuokite.

Tėtės bruožai

Argumentavimas

....., nes

....., nes

Mamos bruožai

....., nes

....., nes

(8 taškai)

5. Kokie šeimos narių santykiai? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

6. Kodėl Sofija nori likti namuose? Kodėl tėvai sutinka, kad Sofija liktų viena namuose? Atsakykite savais žodžiais.

Sofija nori likti namuose, nes

.....

Tėvai sutinka, kad Sofija liktų namuose, nes

.....

(2 taškai)

7. Remdamiesi tekstu, apibūdinkite Sofiją. Argumentuokite bruožus.

Sofijos bruožai

Argumentavimas

....., nes.....

....., nes.....

(4 taškai)

8. Kokia meninės raiškos priemone apibūdinamas dėdė Aleksandras? Išrašykite ir įvardinkite.

Meninė priemonė

Meninės priemonės įvardijimas

.....

(2 taškai)

2 tekstas

Konfucijus „APMĄSTYMAI IR PAŠNEKESIAI“

Vienas jaunuolis tarnavo pas Konfucijų*.

– Ar jis daro pažangą? – paklausė kažkuris.

Konfucijus atsakė:

– Pastebėjau, jog jis skuba atsisėsti, nors tai derėtų vyresnio amžiaus žmogui. Dar mačiau, kad jis pirma savęs nepraleidžia vyresniųjų. Jis nesirūpina dora ir tinkamu elgesiu; viską jis nori pasiekti trumpiausiu keliu.

(44 žodžiai)

Ž Žodynis

* Konfucijus – žymus kinų mąstytojas, gyvenęs pr. Kr.

Konfucijus *Apmąstymai ir pašnekėsiai*; iš vokiečių kalbos vertė Zita Mažeikaitė. Vilnius: Alma littera, 2013.

? Klausimai ir užduotys

1. Kodėl Konfucijaus buvo pasiteirauta apie pas jį tarnavusio jaunuolio pažangą? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

2. Kaip Konfucijus vertina jaunuolį? Atsakykite savais žodžiais, apibendrintai.

.....

(1 taškas)

3. Kaip apibūdintumėte jaunuolį, tarnavusį pas Konfucijų? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

 Bendrieji klausimai

1. Nurodykite temą, siejančią abu tekstus.

.....
(1 taškas)

2. Kuo skiriasi jaunų žmonių vertinimas abiejuose tekstuose? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
(2 taškai)

Iš viso 28 taškai. Surinkta.....

5. Kazys Saja „Septyni miegantys broliai“. Teksto suvokimo testas

Tą mielą vasarą Donatui sukako trylika, o sesuo buvo metais jaunesnė, bet jau žinanti, kad yra graži, gal net gražiausia klasėj. O brolis – atvirksčiai. Dagnei net buvo gėda su tokiu Kabliu kur nors pasirodyti. Prie tokios pravardės jis jau pripratęs. **Vaikščiojo nuleidęs galvą, todėl atrodė, kad jį kažkas nučiupo už tos didelės nosies ir vedžioja kur nori.**

Ir pats Donatas kartais pajusdavo, kad jis daro ne tai, ką pats norėtų, arba ne taip, kaip jam diktuoja širdis ir protas. Gal iš tiesų yra apsėstas, apkeistas, vietoj Žvirblio paverstas kaliause, kaip yra sakius jo sesuo?

Iš tikrųjų retas kas būtų patikėjęs, kad gražuolė Dagnė yra jo tikra sesuo. Donatas matė, kaip ji trokšta dar gražiau atrodyti, ir pats neįstengė akių nuo jos atitraukti. Keršydamas už „Kabli“ jis ją praminė Dage. Visi, kas tik netingėjo, mokykloje skandavo: „Dagė! Dagė! Dagė!..“ Kol tas vardas imdavo skambėti: „Gėda! Gėda! Gėda!..“

Dagnė, nenorėdama likti skolinga, vis pliurpė nesąmones, kad jos brolis mažas būdamas nukrito nuo kopėčių, neteko sąmonės, o kai tėvai jį nuvežė į ligoninę, ten seselės ar slaugės pakišo jiems kitą. Abu du Žvirbliai tokios istorijos neneigė. Ir pats Donatas suvokė, kad anksčiau jis buvo kitoks. Buvo gražesnis, nosis mažesnė, plaukai šviesesni... Dabar jis jaučiasi taip, lyg būtų apvilktas svetimais, jam visai netinkamais drabužiais.

Bet argi jis dėl to kaltas? Vieną dieną supykęs jis verdančiu vandeniu nuvirino visą jos kaktusų kolekciją, o kitą kartą tėvui į portfelį įkišo iš spąstų išimtą pelę.

Tėvai už tas Donato šunybes nesiėmė jokio fizinio smurto, tik apgailėstaudami sakė, kad teks kreiptis į policiją – gal ji padės surasti jiems tikrąjį sūnų, kuris buvo toks mielas, protingas ir gražus pažiūrėti.

(269 žodžiai)

Saja K. *Septyni miegantys broliai*. Vilnius: Alma littera, 2009.

Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi pirma pastraipa, savais žodžiais paaiškinkite, kokie brolio ir sesers santykiai.

.....
.....

(1 taškas)

2. Koku principu kuriami brolio ir sesers portretai? Atsakydami užpildykite sakinio formą savais žodžiais.

Brolio ir sesers portretai kuriami principu, nes

.....

(2 taškai)

3. Paryškintame sakinyje raskite frazeologizmo perfrazavimą, parašykite frazeologizmą, kuris perfrazuotas, ir paaiškinkite to frazeologizmo reikšmę.

.....
.....

(2 taškai)

4. Kaip jaučiasi Donatas? Kodėl? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Kokį tautosakos žanrą pasitelkė Donatas, sugalvodamas seseriai pravardę? Nurodykite žanrą ir argumentuodami pacituokite.

Žanras

Argumentas

.....
.....

(2 taškai)

6. Apibūdinkite dabartinį Donatą. Bruožus argumentuokite savais sakiniais.

Bruožai

Argumentai

....., nes.....
....., nes.....
....., nes.....

(6 taškai)

7. Remdamiesi priežasties ir pasekmės principu, nurodykite, kaip tėvai reaguoja į vaikų išdaigas.

Dagnė....., tėvai.....

Donatas....., tėvai.....

.....

(4 taškai)

8. Kodėl tėvai šitaip reaguoja į vaikų išdaigas? Kaip tai apibūdina tėvus? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 21 taškas. Surinkta.....

6. Louesa Lauri (Lois Lowry) „Siuntėjas“. Liudvika Pociūnienė „Pasirinkimo laisvė?“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Louesa Lauri (Lois Lowry)
„SIUNTĖJAS“

– Kodėl negali kiekvienas to matyti? Kodėl spalvos išnyko?

Siuntėjas gūžtelėjo pečiais.

– Taip nusprendė mūsų žmonės – jie nusprendė siekti Vienodumo. Jau labai seniai, kai ma-
nęs dar nebuvo ir kai ankstesnio Saugotojo dar nebuvo, – seniai seniai. Mes atsisakėme spalvų,
kai atsisakėme saulės šviesos ir panaikinome skirtumus. – Jis susimąstė. – Mes išmokome valdyti
daugybę dalykų. Bet daugybės dalykų turėjome netekti.

– Neturėjo to būti! – tūžmingai šūktelėjo Jonas.

Siuntėją labai nustebino toks karštas Jono įsitikinimas. Jis kreivai šyptelėjo.

– Tu labai greitai priešai šią išvadą, – pasakė jis. – Man prireikė daugybės metų. Gal tu ir iš-
minties įgysi daug greičiau negu aš. <...>

Ėjo dienos, savaitės. Jonas per atminties pamokas išmoko spalvų pavadinimus ir dabar pra-
dėjo visas jas matyti ir įprastame gyvenime (nors jis žinojo, kad jo gyvenimas nebėra įprastas ir
niekada nebebus). Tačiau matydavo tik trumpai. <...> Štai iš dirbamų laukų už bendruomenės
ribų atveža sunkvežimį šviesiai oranžinių moliūgų – akys vos spėja sučiupti jų šviesų blizgesį, ir
vėl viskas išnyksta, moliūgai pasidaro bespalviai ir nebegražūs.

(155 žodžiai)

Lowry L. *Siuntėjas*; iš anglų kalbos vertė Viltaras Alksnėnas. Vilnius: Alma littera, 2013.

Klausimai ir užduotys

1. Kas jaudina Joną? Kokios svarbios vertybės jis pasigedo? Atsakykite apibendrintai, savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

2. Kaip Siuntėjas žiūri į Jonui rūpimas problemas? Atsakykite apibendrintai, savo mintis pa-remkite citatomis.

.....
(2 taškai)

3. Koks Siuntėjo požiūris į bendruomenės sprendimus? Atsakykite savais žodžiais, savo mintis paremkite citata.

.....
.....
(2 taškai)

4. Kodėl vyko atminties pamokos? Atsakykite remdamiesi kūrinio ištrauka arba visu tekstu.

.....
.....
(2 taškas)

5. Kodėl Jonui realiame gyvenime spalvas pavykdavo matyti trumpai? Paaškindite savais žodžiais.

.....
.....
(1 taškas)

6. Palyginkite dviejų kartų veikėjus – Siuntėją ir Joną.

Siuntėjas

Jonas

.....
.....
(4 taškai)

2 tekstas

Liudvika Pociūnienė „PASIRINKIMO LAISVĖ?“

Pasirinkimo laisvės ribas turėtų brėžti pamatinės žmogiškosios vertybės, kurios yra vertybės savaime, neatsiejamos nuo turtingos ir dosnios žmogiškosios prigimties, jei tik norime ją pažinti, išskleisti, o ne keisti pagal liguistas vienadienes užgaidas. Pasirinkimo laisvė gali būti įtvirtinta šimtais įstatymų – ir kas iš to, jei pilietis nepajėgus ja pasinaudoti dėl menkos patirties, riboto išsilavinimo ar negebėjimo išsirinkti tai, kas iš tiesų turi prasmę? Kas lemia žmogaus gebėjimą pasirinkti? Kur baigiasi pasirinkimo laisvė ir prasideda laisvė manipuliuoti* kitais žmonėmis?

Tikras galvosūkis. Regis, kol kas dar pripažįstama, kad pavojinga leisti vaikui valgyti vien saldumynus, kuriuos daugelis mažųjų, aišku, mieliau valgo negu sriubą – tėvai gi stengiasi parinkti

sveiką ir naudingą maistą, pripratinti prie įvairių produktų ir tik palaiptisniui leidžia rinktis labiau mėgstamus. Tikras pasirinkimo laisvės suvaržymas? Žinoma. Ar peiksime tėvus dėl to? Ne.

(129 žodžiai)

Ž Žodynis

* Manipuliuoti – ne visai sąžiningais būdais siekti savų tikslų.

Liudvika Pociūnienė, pagal straipsnį „Pasirinkimo laisvė?“, <http://www.alfa.lt/straipsnis/15139751/pasirinkimo-laisve>

? Klausimai ir užduotys

1. Su kuo ir kodėl straipsnio autorė sieja pasirinkimo laisvę? Atsakykite savais žodžiais, remdamiesi gyvenimo patirtimi, sukauptomis žiniomis.

.....

.....

.....

(2 taškai)

2. Kas, straipsnio autorės nuomone, lemia žmogaus pasirinkimo laisvę? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(2 taškai)

3. Kodėl straipsnio autorė pateikia pavyzdį apie vaikų maitinimą? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Kuo skiriasi Jono situacija nuo vaikų, kuriems tėvai duoda sveiką maistą vietoj pageidaujamo nesveiko? Atsakykite savais žodžiais.

Jono situacija –

Vaikų situacija –

(2 taškai)

2. Aptarkite skaitytų tekstų stilių. Įvardinkite ir argumentuokite.

1 teksto stilius, nes

.....

2 teksto stilius, nes

.....

(4 taškai)

Iš viso 25 taškai. Surinkta

7. Silvija Vo (Sylvia Waugh) „Žmogonai“. Teksto suvokimo testas

– Ji be gyvybės, – baikščiai palietusi dukters ranką, tarė Vineta.

Kadangi kiekvienas Aplebos gabalėlis buvo iš medžiagos, jos nusprendė nenuvilkti purvino megztinio ir džinsų. Tik kojinių liekanas numovė ir atidėjo į šiukšlyną. Kai į vonią pribėgo pakankamai daug šilto vandens, Aplebą panardino. Muilinas vanduo iškart pajuodo ir suputojo.

Vineta atsinešė iš virtuvės šveistuką ir šveitė juo dukteriai plaukus, veidą, rankas, džinsus, megztinį – viską viską. Po pusės valandos Apleba buvo daug šlapesnė negu pirma, jos kūnas prisisiurbė vandens kaip kempinė, tačiau atrodė neką švaresnė.

– Ištrauk iš vonios kamštį, – paliepė Tulpė, stengdamasi išlikti rami <...>.

Kai po dušu nuplovė pamuiles, Apleba ėmė atgauti normalią spalvą. Jos veidas paraudo. Plaukai vėl buvo raudoni. Megztinis vis dar purvinas, bet žalumą jau galėjai atpažinti. Džinsai beveik švarūs, ir jų kyšojo kūno spalvos Aplebos pėdos ir kulkšnys, raudonai lakuoti kojų pirštų nagai, tačiau lakas buvo atsilaupęs, o pirštai vis dar pilkšvi nuo nešvarumų.

– Jos kojų pirštai su nagais! – sušuko Tulpė, o pasižiūrėjusi iš arčiau, nepatenkinta pridūrė: –Ir ji juos lakuoja!

Apleba dar negalėjo kalbėti, tačiau dėbtelėjo į senelę tokiu žvilgsniu, lyg sakytų: „Tai mano kojų pirštai, ir ką noriu, tą su jais darau“. <...> Paskutinį kartą nuplauta po dušu, Apleba atrodė beveik normali.

Beveik, bet nevisiškai. Galūnės ir liemuo, prisisunkę vandens, atrodė išpurte, skruostai – tokie nenormaliai putlūs, jog per juos beveik nesimatė žaliųjų sagų akių. Ji buvo lyg apsvaigusi. [...]

Ir štai išsigandusi Apleba sėdi vonios kambary ant kėdės, prilaikoma iš abiejų pusių. Tulpė paaiškino nustebusiai mergaitei, kas vyksta.

– Tu gali čia šiltai sėdėti, kol išdžiūsi. Pasistenk užmigti. Niekas tau netrukdyt. Gali užtrukti savaitę ar dvi, bet privalai išdžiūti iki galo. Štai ir viskas, ką turi daryti. Mes vis užsuksime pasižiūrėti, kaip laikaisi. Aš atnešiu tau savo žalvario varpelį. Jeigu ko nors reikės, galėsi paskambinti.

(285 žodžiai)

Waugh S. *Žmogonai* iš anglų kalbos vertė Viltaras Alksnėnas. Vilnius: Nieko rimto, 20125.

Klausimai ir užduotys

1. Kaip jaučiasi Vileba ir Tulpė, kai Apleba po ilgų paieškų vėl yra namuose? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(2 taškai)

2. Veikėjai yra žmogonai. Remdamiesi tekstu, paaiškinkite, kaip jie atrodo, nurodykite du esminius požymius.

.....

(2 taškai)

8. Vytautas Mačernis, laiškas Pauliui Jurkui. Teksto suvokimo tekstas

Telšiai, 1936.XI.18

Pauliau!

Šiomis dienomis esu patenkintas, nes antrą laišką gaunu iš Kauno. Meilūs Tavo žodžiai tiek suramino ir paguodė mane kaip niekas. Ir daug prirašei Tu man, tikrai fain.<...> Šį penktadienį trimestro galas. Pirmą vagą nelabai bloga, vidutinis pažymys beveik keturi. Pakanka. Be to, aš neturiu tiek laiko, jog galėčiau penketukus rinkti.<...> Vadovauju literatams ir mažiesiems atkiams*. Ir jie dar šį tą sukliudo. Su poezija liūdniau. Niekas nebeturi ką nors geresnio parašęs, o eilėraščių taip ir nėra. Aš retkarčiais dar pasirodau, ale ką ten vienas atlaikysi. O kiek aš noriu, kad viskas būtų gerai, darbas eitų tvarkingai. Sielojuosi, rūpinuosi, o tave, žmogau, tik pajuoks... Ale ką čia verkšlenti, gerai yra, ir viskas. Šio mėnesio 28 rengiame viešą su-mą***, kuris nuo eilinių susirinkimų skirsis tuom, kad po jo galės kas norės pasišokti ir bus daromas šeštadienį. Į jį atsilankys gimnazijos vadovybė ir eiliniai mokiniai. Norime parodyti ką galime. Svarbiausią programos dalį atlieku aš pats, referatas „Mūsų jaunoji lyrika“, na paskui išsiskakymas savo griekų*** kuriuom nors eilėraštu.<...> Nieko pasaulyje nėra malonesnio už gerus draugus, tėviškę, motiną. Rašai man, optimizmo!!! Ne visada ištelpa. Toks žmonių neširdingumas, jų kasdieniškumas ir kito vargo nevertinimas verčia mane liūdnai šypsotis. Aš būčiau optimistas, bet nemoku, nes nežinau apie ką linksmi bedainuoti. Tu, Pauliau, jei gali, pjauk optimistiškai. Aš skaitau visokių knygelių. Šekspyru esu apverstas (tą patį ir iš programos einame). Be to, skaitau angliškų, lietuviškų ir kitokių knygelių. Šiaip sau krutu, mokausi kaip gyventi, ir tiek. Nepamiršk, jei gali, manęs, Pauliau.<...> Nesupyk ant manęs, kad aš visokių niekų čia priplepėjau. Aš toks jau plepis, kas skauda ar intymu, gulda ant popieros, ir tiek. Ir lengva, ir malonu pasidaro širdyje, nors ir mirk, taip gera.

Tavo draugas Vytautas

(281 žodis)

Mačernis V. *Po ūkanotu nežinios dangum*. Vilnius: Vaga, 1990.

Ž Žodynėlis

* Ateitininkams. Ateitininkai – katalikiška jaunimo ugdymo organizacija.

** Susirinkimą.

*** Nuodėmių.

? Klausimai ir užduotys

1. Raskite ir įvardinkite požymius, įrodančius, kad perskaityto teksto žanras yra laiškas.

a.

c.

b.

d.

(4 taškai)

2. Įvardinkite laiško adresatą ir adresantą. Baikite sakinius.

Laiško adresatas yra

Laiško adresantas yra

(2 taškai)

3. Laiške kalbama apie mokyklą. Nurodykite laiško rašymo laiko ir šiuolaikinės mokyklos panašumus (be pamokų) ir skirtumus.

Panašumai

Skirtumai

(2 taškai)

4. Koks Vytauto Mačernio požiūris į mokymąsi? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Kokiai visuomeninei veiklai mokydamasis daug laiko ir dėmesio skyrė Vytautas Mačernis? Kokia veikla jį labiausiai domino, kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Kokios vertybės svarbiausios penkiolikos metų gimnazistui Vytautui Mačerniui? Pacituokite. Kaip tai jį charakterizuoja? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kaip, lygindamas su draugu, pats save vertina Vytautas Mačernis? Atsakydami cituokite, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

8. Remdamiesi laišku, savais žodžiais pagrįskite teiginį, kad Vytautas Mačernis rašo laišką geram draugui. Pateikite du argumentus.

.....
.....
.....

(2 taškai)

9. Paaiškinkite, kokie Vytauto Mačernio asmenybės bruožai atsiskleidė laiške. Bruožus nurodykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

Bruožas

Argumentas

....., nes.....
....., nes.....
....., nes.....

(6 taškai)

Iš viso 26 taškai. Surinkta.....

9. Antuanas de Sent Egziuperi (A. de Saint-Exupéry) „Mažasis princas“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

A. de Sent Egziuperi (A. de Saint-Exupéry) „MAŽASIS PRINCAS“

Mažasis princas perėjo dykumą ir aptiko tik vieną gėlę. Gėlę su trimis vainiklapiais, visai menkutę gėlelę...

– Laba diena, – tarė princas.

– Laba diena, – tarė gėlė.

– Kur žmonės? – mandagiai pasiteiravo mažasis princas.

Gėlė buvo kažkada mačiusi pražygiuojant vilkstinę.

– Žmonės? Rodos, jų yra kokie šeši ar septyni. Mačiau juos prieš keletą metų. Bet nežinia, kur juos būtų galima rasti. Juos blaško vėjas. Jie neturi šaknų, todėl jiems baisiai negerai.

– Lik sveika, – tarė mažasis princas.

– Lik sveikas, – atsakė gėlė.

2 tekstas

Tada pasirodė lapė.

– Laba diena, – tarė lapė.

– Laba diena, – mandagiai atsiliepė mažasis princas, bet atsisukęs nieko nepastebėjo.

– Aš čia, – pasigirdo balsas, – po obelimi...

– Kas tu tokia? – paklausė mažasis princas. – Tu labai daili...

– Aš esu lapė, – tarė lapė.

– Eik šen, pažaisime, – pasiūlė mažasis princas. – Man labai liūdna...

– Aš negaliu su tavim žaisti, – tarė lapė. – Aš neprijaukinta.

– A, atsiprašau, – tarė mažasis princas.

Bet pagalvojęs pridūrė:

– O kas yra „prijaukinti“?

– Tu ne iš čia, – tarė lapė. – Ko tu ieškai?

– Aš ieškau žmonių, – tarė mažasis princas. – Kas yra „prijaukinti“?

– Žmonės, – tarė lapė, – turi šautuvus ir medžioja. Tai labai negeras darbas! Be to, jie laiko vištas. Jomis jie ir tesirūpina. Tu ieškai vištų?

– Ne, – tarė mažasis princas. – Aš ieškau draugų. Kas yra „prijaukinti“?

– Tai toks dalykas, kuris pernelyg dažnai pamiršamas, – tarė lapė. – Tai reiškia „užmegzti ryšius“...

– Užmegzti ryšius?

– Žinoma, – tarė lapė. – Tu man dar esi berniukas, panašus į šimtą tūkstančių kitų berniukų. Aš esu lapė, panaši į šimtą tūkstančių lapių. Bet jei tu mane prisijaukinsi, mudu būsimė vienas kitam reikalingi. Tu man tada būsi vienintelis pasaulyje. Aš tau būsiu vienintelė pasaulyje.

De Saint-Exupéry A. *Mažasis princas*. Vilnius: Džiugas, 1995.

(251 žodžiai)

Klausimai ir užduotys

1 tekstas

1. Ką paprastai žymi daugtaškis? Ką reiškia daugtaškis antrojo sakinio pabaigoje? Interpretuokite remdamiesi tekstu.

.....
.....
.....

(3 taškai)

2. Kaip mažasis princas kalba su gele? Ką iš to galime apie jį spręsti apie mažąjį prinčą?

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Raskite tekste dvi metaforas ir jas paaiškinkite savais žodžiais.

Pirma metafora:

Paaiškinimas:

.....

Antra metafora:

Paaiškinimas:

.....

(4 taškai)

2 tekstas

1. Kodėl lapei nepatinka žmonės? Išrašykite citatą ir ją interpretuokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

2. Ką reiškia „prisijaukinti“ tiesiogine, o ką – perkeltine prasme? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
(2 taškai)

3. Raskite tekste skaitvardį. Kokią simbolinę prasmę jis čia įgauna? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....
.....
(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kokia literatūros forma parašyti šie tekstai? Pagrįskite.

.....
(2 taškai)

2. Kuo panašūs ir kuo skiriasi mažojo princo santykiai su lape ir su gėle? Parašykite po du bruožus.

Panašūs

.....

Skiriasi

.....

(4 taškai)

3. Koks mažąjį prinčą apibūdinantis žodis kartojasi tekstuose? Kokia tai kalbos dalis?

.....
.....

(2 taškai)

Išrašykite dvi citatas, kurios rodo, kad mažasis princas atvykęs iš kitos planetos, kad Žemėje nėra savas. Apibendrinkite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(3 taškai)

Iš viso 26 taškai. Surinkta.....

Tautosakos ir tradicijų tęstinumas

10–13. Lietuvių kalendorinės ir darbo dainos. Tekstų atrankos užduotys

Atidžiai perskaitykite šias lietuvių liaudies dainas. Keturios iš jų yra kalendorinių apeigų dainos, o kitos keturios – darbo dainos.

1. Spręsdami pagal dainos tekstą bei jos refreną atpažinkite, kurios iš pateiktų dainų yra kalendorinių apeigų dainos, o kurios – darbo dainos. Užpildykite lentelę, įrašydami dainų numerius.

Kalendorinės dainos				
Darbo dainos				

Už kiekvieną teisingai atpažintą dainą skiriamas 1 taškas (maksimali taškų suma – 8 taškai).

2. Žiūrėdami tik į kalendorinių apeigų dainas, pabandykite nustatyti, koku metų laikotarpiu jos galėjo būti dainuojamos:

- A. Advento-Kalėdų dainos*,
- B. Velykų lalautojų daina,
- C. Joninių daina.

* Tarp pateiktų dainų raskite dvi Advento-Kalėdų dainas.

Atsakymus užrašykite į lentelę.

Dainos nr.				
Kalendorinių apeigų ciklo laikotarpis				

Už kiekvieną teisingai atpažintą dainą skiriamas 1 taškas (maksimali taškų suma – 4 taškai).

3. Žiūrėdami tik į darbo dainas, pabandykite nustatyti jų žanrinę priklausomybę:

- A. Arimo daina,
- B. Naktigonių daina,
- C. Rugiapjūtės daina,
- D. Skalbimo daina.

Atsakymus užrašykite į lentelę.

Dainos nr.				
Darbo dainos žanrinė priklausomybė				

Už kiekvieną teisingai atpažintą dainą skiriamas 1 taškas (maksimali taškų suma – 4 taškai).

Iš viso 16 taškų. Surinkta.....

1

1. *Ten an kalno, an žvyrynėlio,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
2. *Tenai stovėjo nauja seklyčėlė*,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
3. *Tenai gyvena graži mergužėlė,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
4. *Pakalnėj klonely tekėja upelis,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
5. *Atėja mergelė žlugtelį** velėti**,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
6. *Žlugtelį velėja, rankelas plaude,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
7. *Rankelas plaude, žiedelį nulaide,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
8. *Oi ir atėja trys bernužėliai,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
9. *Trys bernužėliai, trys ribokėliai****,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
10. *–O jūs bernėliai, jūs ribokėliai,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
11. *Užmeskit upelin šilkinį tinklalį,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
12. *Sugaukit mana auksa žiedelį,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
13. *– Ką mum duosi, ką mum dovanosi,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
14. *– Vienam bernėliui rūtų šakelį,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
15. *Antram bernėliui mėtų šakelį,
Oi vyna, vyna žaliausia.*
16. *Trečiam bernėliui aš pati būsiu,
Oi vyna, vyna žaliausia.*

LTR 6164(93). P. Paparčių k., Kšd raj. – Vladas Baumilas, 76 m. U. B. Kerbelytė 1987.

Žodynėlis

- * ×*Seklyčia* – gerasis trobos galas, svetainė.
- ** *Žlugtas* – skalbiniai.
- *** *Velėti* – skalbti, plauti drabužius (ppr. daužant kultuve).
- **** ×*Ribokas* (sl.) – žvejys, žuvautojas.

2

1. *Ant marelių krantelio,
Pas gilų dunojėlių,
Tai tinai skalbė jauna mergužėlė
Dvi tris plonas drobeles. 2x2 k.*
2. *Ir atjojo bernėlis
Per lygųjį laukelį:
– Vai padėk Dieve jaunai mergužėlei,
Drobėlių skalbėjėlei. 2x2 k.*
3. *Vai pasakyk, mergele,
Vai pasakyk, jaunoji,
Vai tai pasakyk, jauna mergužėle,
Kieno šitos drobėlės? 2x2 k.*
4. *– Pirma drobė motulės,
Antra drobė sesulės,
O ši trečioji, pati gražiausioji, –
Tai ma rankų darbeliai. 2x2 k.*
5. *– Vai pamažu, mergele,
Vai pamažu, jaunoji,
Vai tai pamažu, jauna mergužėle,
Neįpulk dunojėlin. 2x2 k.*
6. *– Nors dunojun įpulsiu,
Į tyrą vandenėlį,
Vai čiūčiuos liūliuos rūtų vainikėlis
Marelių gilumėlin. 2x2 k.*

ČUS 19. P. Mardasavo k., Marcinkonių apyl., Vrn raj. – Petras Zalanskas, 79 m. U. D. Krištopaitė 1979, t. šfr. D. Krištopaitė, m. šfr. D. Kuzinienė.

3

1. *Oi, kad turėtau
Pas tėvulį valelę,
Tai nusikirstau
Žalioj girioj eglėlę.*
2. *Tai pastatytau
Vidur dvaro klėtelę,
Oi, ir įdėtau
Jai varines dureles.*
3. *Tai ir sudėtau
Žalios liepos suolelius,
Tai ir įdėtau
Zerkolinius* langelius.*
4. *Tai pažiūrėtau
Į pūdymo laukelius –
Ar gražiai aria
Mano jaunas bernelis.*
5. *Oi, ar švytruoja
Plieniniai noragėliai**,
Oi, ar baubuoja
Palšieji jauteliai.*
6. *Tai gražiai aria
Mano jaunas bernelis,
Oi, tai švytruoja
Plieniniai noragėliai.*
7. *Oi, tai švytruoja
Plieniniai noragėliai,
Oi, tai baubuoja
Palšieji jauteliai.*

LTt 1 2. P. Nemajūnų k., Šventežerio vls., Sn aps. – Ona Grėbliūnienė, 61 m. U. V. Grėbliūnas 1932.

Ž Žodynėlis

* *Zer̄kolas* (sl.) – veidrodis.

** *Norāgas* – pridedamoji plūgo ar arklo smailuma; žagrė.

4

1. *Atbėga elnis devyniaragis,
Oi kalėda, devyniaragis.*
2. *Vai ir atbėgo, vandenin žiūri,
Oi kalėda, vandenin žiūri.*
3. *Vandenin žiūri, ragelius skaito,
Oi kalėda, ragelius skaito.*
4. *– Ant mano galvelės devyni rageliai,
Oi kalėda, devyni rageliai.*
5. *Devyni rageliai, dešimta šakelė,
Oi kalėda, dešimta šakelė.*
6. *Ant tos šakelės kalveliai kala,
Oi kalėda, kalveliai kala.*
7. *Kalveliai kala, sliesorėliai* lieja,
Oi kalėda, sliesorėliai lieja.*
8. *– Oi jūs kalveliai, mano broleliai,
Oi kalėda, mano broleliai.*
9. *Nuliekit man aukselio kupką**,
Oi kalėda, aukselio kupką.*
10. *Aš palaistysiu žalių rūtelę,
Oi kalėda, žalių rūtelę.*

TD 5 311. P. Gudelių k., Merkinės vls., Al aps. – Marija Kukienė, 65 m. U. S. Juodeikaitė 1937, ml. šfr. J. Čiurlionytė.

Ž Žodynėlis

* *Sliēsorius* (sl.) – šaltkalvis.

** *Kupkā* (sl.) – taurė.

5

1. *Palšus ganiau jautelius
Po žalių giraičių,
Parvaikščiojau kojelas
Po aukso rasečių.*
2. *Parvaikščiojau kojelas
Po aukso rasečių,
Prarymojau rankelas
An balto berželio.*
3. *Prarymojau rankelas
An balto berželio,
Paržiūrėjau akelas
An palšų jautelių.*

ČUS 6. P. Mardasavo k., Marcinkonių apyl., Vrn raj. – Petras Zalanskas, 79 m. U. D. Krištopaitė 1979, t. šfr. D. Krištopaitė, m. šfr. D. Kuzinienė.

6

1. *Oi tu zuikeli, leliumai,
Tu trumpakoji, leliumai,*
2. *Užpuls tavi, leliumai,
Šalta žiemelė, leliumai,*
3. *Šalta žiemelė, leliumai,
Ir gilus sniegas, leliumai.*
4. *Tai tu neiššoksi, leliumai,
Tai tu neišbrisi, leliumai.*
5. *Nušaus tave, leliumai,
Jaunas strielčiukaitis*, leliumai,*
6. *Nuims tavo, leliumai,
Šiltus kailinaičius, leliumai.*

KTR 225(19); KF 6685(35). P. Kn – Marija Ševerenkienė-Noreikaitė, 69 m., kilusi iš Linksmosios k., Seirijų apyl., Al aps. U. G. Četkauskaitė 1976, ml. šfr. V. Mickutė (be m.), A. Žičkienė 2007.

Žodynėlis

Strielčius (sl.) – medžiotojas.

7

1. *Ein saulelė aplinkui dangų,
Oi kupola kupolėli.*
2. *Aplinkui dangų mėnulio kelti,
Oi kupola kupolėli.*
3. – *Kelkis, mėnuli, kelkis, šviesusis,
Oi kupola kupolėli.*
4. *Jau aš, šviesi, seniai kėliausi,
Oi kupola kupolėli.*
5. *Ir nušviečiau visą svieta*,
Oi kupola kupolėli.*
6. *Seną, jauną, mažą ir didį,
Oi kupola kupolėli.*
7. *Eina martelė per didį dvarą.
Oi kupola kupolėli.*
8. *Per didį dvarą šešuro** kelti,
Oi kupola kupolėli.*
9. – *Kelkis, šešure, kelkis, tėveli,
Oi kupola kupolėli.*
10. *Jau aš, jauna, seniai kėliausi,
Oi kupola kupolėli.*
11. *Galvijėlius jau pravariau,
Oi kupola kupolėli.*
12. *Didį dvarą jau nušlaviau,
Oi kupola kupolėli.*
13. *Baltas skomas*** užutaisiau,
Oi kupola kupolėli.*
14. *Baltą duoną jau padėjau,
Oi kupola kupolėli.*
15. *Alaus midaus [jau] pripildžiau,
Oi kupola kupolėli.*

LTt 1 253. P. Šventėžeris, Sn aps. U. K. Būga 1902.

Ž Žodynėlis

* *Svietas* (sl.) – 1. pasaulis, žemė, 2. žmonės.

** *Šešuras* – vyro tėvas.

*** *Skōmos* – senovinis stalas, skobnis.

8

1. *Vai tu rugeli, 2 k.
Tu žiemkentėli,*
2. *Kur tu kentėjai 2 k.
Žiemą vasarėlę?*
3. *Tu nebijojai 2 k.
Šaltų šalnėlių,*
4. *Šaltų šalnėlių, 2 k.
Šiaurių vėjėlių,*
5. *Šiaurių vėjėlių, 2 k.
Smarkių lytėlių.*
6. *Tik pabijojai 2 k.
Plieno dalgelio,*
7. *Plieno dalgelio, 2 k.
Jaunų brolelių,*
8. *Jaunų brolelių 2 k.
Ir kirtėjų,*
9. *Jaunų seselių 2 k.
Ir grėbėjų.*
10. *Parėj talkelė 2 k.
Labai nuilsus,*
11. *Kalne rugelius 2 k.
Baigus nukirtus.*
12. – *Dėkui saulutei, 2 k.
Ka nusileidai,*
13. *Anksti talkelę 2 k.
Namo paleidai.*
14. – *Išeikit, ponai, 2 k.
Iš didžio dvaro,*
15. *Priimkit, ponai, 2 k.
Rugių vainiką.*

LLD 6 386. P. Vlkv – Antosė Giedraitytė, 75 m. U. Z. Puteikienė, K. Viščinis 1965.

14. Lietuvių kalendorinių apeigų daina „Ein saulelė aplinkui dangų“. Teksto suvokimo testas. Kūrybinis darbas

Atidžiai perskaitykite šią lietuvių kalendorinių apeigų dainą ir atlikite testo užduotis.

EIN SAULELĖ APLINKUI DANGŲ

1. *Ein saulelė aplinkui dangų,
Oi kupola kupolėli.*
2. *Aplinkui dangų mėnulio kelti,
Oi kupola kupolėli.*
3. *– Kelkis, mėnuli, kelkis, šviesusis,
Oi kupola kupolėli.*
4. *Jau aš, šviesi, seniai kėliausi,
Oi kupola kupolėli.*
5. *Ir nušviečiau visą srietą,
Oi kupola kupolėli.*
6. *Seną, jauną, mažą ir didį,
Oi kupola kupolėli.*
7. *Eina martelė per didį dvarą.
Oi kupola kupolėli.*
8. *Per didį dvarą šešuro kelti,
Oi kupola kupolėli.*
9. *– Kelkis, šešure, kelkis, tėveli,
Oi kupola kupolėli.*
10. *Jau aš, jauna, seniai kėliausi,
Oi kupola kupolėli.*
11. *Galvijėlius jau pravariau,
Oi kupola kupolėli.*
12. *Didį dvarą jau nušlaviau,
Oi kupola kupolėli.*
13. *Baltas skomas užutaisiau,
Oi kupola kupolėli.*
14. *Baltą duoną jau padėjau,
Oi kupola kupolėli.*
15. *Alaus midaus [jau] pripildžiau,
Oi kupola kupolėli.*

LTt 1 253. P. Šventežeris, Sn aps. U. K. Būga 1902.

Testas

1. *Ein saulelė aplinkui dangų* yra kalendorinė apeigų daina. Koku metų laikotarpiu ji buvo dainuojama? (Atsakydami pasiremkite refrenu *Oi kupola kupolėli* (plg. su žodžiais *kupolė, kupoliauti* – rinkti žolynus, turinčius vieną išskirtinę metų dieną ypatingų galių. Kokia tai diena?) Įrašykite dainos pavadinimą į vieną atitinkamą lentelės skiltį.

Kalėdinė daina	
Jurginių daina	
Joninių daina	

(1 taškas)

2. Parinkę kalendorinę šventę, kurios laikotarpiu buvo dainuojama ši daina, atsakykite, kodėl jos pirmoje dalyje tokie svarbūs dangaus šviesuliai? (Suformuluokite savais žodžiais.)

.....
(1 taškas)

3. Koks šeimos narys iškyla į pirmą vietą antrojoje dainos dalyje?

.....
(1 taškas)

4. Dainoje minimi apeiginis valgis ir gėrimas. Raskite, kokie, ir įrašykite į lentelę.

1	2	3

(1 taškas)

5. Kuo paremta šios dainos kompozicija? Atsakykite ir plačiau paaiškinkite savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

6. Kokia poetinė priemonė, būdinga lietuvių liaudies dainų poetikai apskritai, naudojama šios dainos 1–6 posme? Nurodykite poetinę priemonę ir savais žodžiais atskleiskite, kaip ji čia panaudota.

.....
(2 taškai)

7. Šioje dainoje saikingai vartojami pastovieji – dažnai dainose pasitaikantys – epitetai. Išrašykite juos į lentelę:

1	2	3	4	5	6

(1 taškas)

8. Kokia būdingoji dainų leksikos ypatybė matyti ir šioje dainoje, net jos refrėne? Atsakykite ir paskui įrašykite šiuos žodžius į lentelę:

1	2	3	4

(2 taškai)

9. Raskite dainoje du svetimžodžius ir įrašykite juos atitinkamoje skiltyje į lentelę greta jų reikšmių:

Svetimžodis
Reikšmė	pasaulis	senovinis stalas, skobnis

(2 taškai)

Iš viso 13 taškų. Surinkta.....

Kūrybinis darbas

Parašykite vieną pastraipą, kurioje panagrinėkite šią dainą. Kokia nuotaika kuriama šioje dainoje? Kokia šios dainos prasmė? Kokios vertybės joje iškeliamos? Susiekite su savo asmenine patirtimi, palyginkite su vertybėmis, perduodamomis jūsų šeimoje.

.....

.....

.....

.....

.....

Įrašyta ... sakinių, parašyta ... žodžių

15. Sudėtinė užduotis:

Lietuvių vestuvinė daina „Vai žydėk žydėk“. Teksto suvokimo testas

Du tekstai apie lietuvių vestuvinę dainą „Vai žydėk žydėk“. Tekstų lyginimas

Atidžiai perskaitykite šią lietuvių vestuvinę (mergvakario) dainą.

VAI ŽYDĖK ŽYDĖK

1. – <i>Vai žydėk žydėk,
Sausa obetėla,
Vai žydėk žydėk,
Sausa be lapelių.</i>	6. – <i>Oi kaip man tekėt
Jaunai be tėvelio?
Kas gi man atskirs
Dzidelį dalalį*?</i>
2. – <i>Oi kaip man žydėt
Sausai be lapelių?
Kas gi man supūs
Žaliuojus lapelius?</i>	7. <i>Kas gi man atskirs
Dzidelį dalalį?
Kas gi man sukraus
Dzidelį šarvelį**?</i>
3. <i>Kas gi man supūs
Žaliuojus lapelius?
Kas gi man sukraus
Baltuojus žiedelius?</i>	8. – <i>Mėnuoj tėvulis
Atskirs tau dalalį,
Saulė motulė
Sukraus tau šarvelį.</i>
4. – <i>Vėjelis supūs
Tau žalius lapelius,
Saulatė sukraus
Baltuojus žiedelius.</i>	9. <i>Saulė motulė
Sukraus tau šarvelį,
Žvaigždė seselė
Nupins vainikėlį.</i>
5. – <i>Oi tekėk tekėk,
Jauna našlaitėla,
Oi tekėk tekėk
Jauna be tėvelio.</i>	10. <i>Žvaigždė seselė
Nupins vainikėlį,
Sytas*** brolalis
Žirgelius pakinkys.</i>

ČUS 38. P. Mardasavo k. Varėnos raj. – Petras Zalanskas, 79 m. U. 1979 m. ir tekstą iš mg. j. iššifravo D.°Krištopaitė, melodiją iššifravo D.Kuzinienė.

Ž Žodynelis

* *Dalis* – 3. vaikams atiduodamas turtas iš tėvų ūkio, palikimas.

** *Šarvas* – 1. kraitis – nuotakos turtas (audeklai, drabužiai, baldai).

*** *Sytas* – 4. sietynas: ryškiau išsiskiriančių žvaigždžių spiečius Tauro žvaigždynė.

Šešių plokštelių rinkinio „Lietuvių liaudies dainų antologija“, išleisto 1966 m. Rygos plokštelių fabrike (sudarė Genovaitė Četkauskaitė), viršelis. Į šią antologiją buvo įtraukta ir jaunosios išleistuvių (mergvakario) daina „Vai žydėk žydėk“.

Kūrybinė užduotis

Jei yra galimybė, paklauskite šios mergvakario dainos iš leidinio „Lietuvių liaudies dainų antologija“ (su trim CD), perleisto Lietuvos muzikos ir teatro akademijos 2007 m. Dainą įdainavo Bronė Bogušienė, 63 m., iš Dulgininkų k., Leipalingio apyl., Lazdijų r.

Kokią melodiją išgirdai – skaidriai linksmą, liūdną, ilgesingą? Kokią nuotaiką ji žadina? Padeduokite klasėje, ar jums patinka graudžios dainos? Ar apskritai patinka lietuvių liaudies dainos? Kur yra tekę jų girdėti?

Teksto suvokimo užduotys

1. Šios dainos kompozicija, kaip ir daugelio lietuvių liaudies dainų, yra šakotinė. Nustatykite, kuriuos posmelius apima pirmoji dainos šaka, o kuriuos – antroji; kokį objektą vaizduoja pirmoji ir antroji dainos dalys.

Dainos dalys (šakos)	Pirmoji	Antroji
Kuriuos posmelius apima		
Ką vaizduoja		

(4 taškai)

2. Palyginkite pirmoje ir antroje dainos dalyje vaizduojamas pradines situacijas – kuo jos panašios?

.....
(1 taškas)

3. Kiek dainoje pašnekovų?

.....
(1 taškas)

4. Kaip jūs manote, kas kalbasi su obelėle ir našlaitėle? Ar tai galingas asmuo? Kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(3 taškai)

5. Kokia šios dainos pagrindinė tema? Kokia pagrindinė idėja? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

Iš viso 11 taškų. Surinkta.....

Du tekstai apie lietuvių vestuvinę dainą „Vai žydėk žydėk“. Tekstų lyginimas.

Vestuvinė daina „Vai, žydėk žydėk“, kuri kažkada būdavo dainuojama per mergvakarį, kaip ir kitos gražiausios dainos, peržengė apeigų rėmus, išsiplėtė jos poveikio sfera. Pateiksime du liudijimus apie šios dainos „antrąjį“ gyvenimą.

1 tekstas

Vieną iš jų aprašo kraštotyrininkas Pranas Mikalauskas, surinkęs pasakojimus apie įžymų XIX a. dainų rinkėją Antaną Jušką.

Važiuoja kartą A. Juška pro Antelkių kaimą ką tik po gaisro.

„Suklypęs vežimukas palengva dardėjo sausutėliu keliu. Iš po ratų kilo tirštos dulkės, tarsi dūmai vyniojosi virš ugniavietės.

– Kas čia dainuoja? – nustebęs žydas sustabdė arklį, apsidairė. – Teip graudžiai...

– Balsas lyg ir pažįstamas. – Juška stengėsi kažką atsiminti.

Netoli apdegusios liepos, ištryptame, nuodėgulių pilname griovyje sėdėjo moteris, glaudė prie kelių vienmarškinį berniuką, glostė susitaršiusią jo galvą ir niūniavo:

– *Žydėk žydėk, sausoji lazdele...*

– Tai Sankauskienė*, – pasakė Juška.“

Aš išdainavau visas daineles. Pasakojimai apie liaudies talentus – dainininkus ir muzikantus, sudarė ir parengė Danutė Krištopaitė, [t.] II. Vilnius: Vaga, 1988.

Ž Žodynėlis

* Sankauskienė – talentinga Vilkijos krašto dainininkė, iš kurios Antanas Juška užrašė apie šimtą dainų.

Balys Buračas. *Dūminė pirkelė dega*. 1935

2 tekstas

Antrasis atvejis iš praėjusio šimtmečio vidurio. Kai poetas Balys Sruoga, palaužtas fiziškai ir dvasiškai, grįžo iš Štuthofio koncentracijos lagerio, Lietuvoje jo laukė tušti namai, slogi kūrybinė atmosfera, nepelnyta žiauri kritika, liga. Ir vėl – ta pati daina parodo įsižiebiančią vilties kibirkštėlę, kylantį norą veikti. 1949 m. B. Sruoga iš spausdintų ir rankraštinų šaltinių sudaro „Lietuvių liaudies dainų rinktinę“ ir pradeda knygą daina „Vai, žydėk žydėk“, ją taip apibūdindamas:

Padėtis beviltiškiausia, gyvenimo tragizmas, atrodo, jau neišbrendamas. Ir vis dėlto toje dainelėje iš tojo tragizmo dvelkia toks jaudinantis optimizmas, tokia gyvybinė jėga, tokia gaji šilima, tokia – *valia gyventi!*

Lietuvių liaudies dainų rinktinė, sudarė Balys Sruoga. Kaunas: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1949.

Tekstų lyginimo klausimai

1. Savais žodžiais apibūdinkite pirmajame ir antrajame tekste vaizduojamą pradinę Sankauskienės ir Sruogos situaciją.

.....
(2 taškai)

2. Kokia yra šių dviejų veikėjų – Sankauskienės ir Sruogos – laikysena savo padėties atžvilgiu? Ar pastebite ką nors bendra?

.....
(3 taškai)

3. Koks abiejų veikėjų santykis su daina *Vai žydėk žydėk*?

.....
(2 taškai)

4. Kokia idėja sieja abu tekstus?

.....
(2 taškai)

Iš viso 9 taškai. Surinkta.....

Laisvės gynimas

16. Lietuvių karinė-istorinė daina *Visi bajorai į vainą joja*

Teksto suvokimo užduotys

Perskaitykite lietuvių liaudies dainos tekstą ir atlikite užduotis.

1. *Visi bajorai į vainą* joja,
Mūsų brolelį drauge vilioja.*
2. *Ak Dievulėliau, nėra kam joti,
Nėra kam joti, žirgą balnoti.*
3. *Tėvelis senas, brolelis mažas,
Ak Dievulėliau, nėra kam joti.*
4. *Viena seselė žirgą balnoja,
Antra seselė kilpas** segioja,*
5. *O ši trečioji, ši mažiausioji,
Vartus atkėlė ir palydėjo.*
6. *– Oi broli broli, broleli mūsų,
Ar besuginsi*** raitų pulkelių?*
7. *– Gyte suginsiu, vyte pavysiu,
O Dievas žino, ar besugrįšiu.*
8. *– Oi broli broli, broleli mūsų,
O ką parsiysi mums dovanėlių?*
9. *– Vienai seselei šilkų kuskelę****,
Antrai seselei aukso žiedelį,*
10. *O šiai trečiajai, šiai mažiausiajai,
Aukso žiedelį ir vainikėlį.*
11. *– Oi, eisme, eisme, mes trys seselės,
Ant aukšto kalno brolelio laukti.*
12. *Mes prastovėjom aukštus kalnelius,
O nesulaukėm savo brolelio.*
13. *Parbėg žirgelis, parpūškuoja,
Aukso kilpelės šalia svyruoja.*
14. *– Eisme, sesutės, žirgo sugauti,
Žirgo sugauti, brolelio klausti.*
15. *– Oi tu žirgeli, tu juodbėrelį,
Kur tu palikai mūsų brolelį?*
16. *– Mūsų brolelis Vilniaus miestelyj,
Vilniaus miestelyj pirmam pulkelyj.*
17. *Devynias mylias bėgte parbėgau,
O šią dešimtą ir pasilsėjau.*
18. *Devynias marias plaukte perplaukiau,
O šią dešimtą nerte pernėriau.*
19. *Devynios kulkos pro šalį lėkė,
O ši dešimta brolelį kirtu.*
20. *Galvelė lėkė kaip kopūstėlis,
O liemenėlis kaip qžuolėlis.*
21. *Kur kraujas bėgo, rožės žydėjo,
Kur kūns gulėjo, meirūns kvėpėjo.*
22. *O kur nulinko gelsvi plaukeliai,
Čia ir išdygo žalios rūtelės.*

Padainavo Zosė Brazauskienė, 44 m., Taurų k., Tauragės raj. Užrašė: tekstą J. Dovydaitis, melodiją B. Uginčius 1954 m. Saugoma: tekstas LTR 3136(42), melodija LTR 2926(23). Spausdinta: Lietuvių liaudies dainynas, t. 3, nr. 434.

Žodynėlis

* *Vainà* – karas.

** *Kilpa* – balno grandis ar virvė kojai įstatyti.

*** *Sugiñti* – pavyti.

**** *Kuskėlė* – skarelė.

Klausimai ir užduotys

1. Nurodykite šios lietuvių liaudies dainos žanrą. Argumentuokite.

.....
(2 taškai)

2. Kuo ypatinga dainos pradžioje piešiama brolelio situacija? (Nusakykite savais žodžiais.)

.....
(1 taškas)

3. Įsivaizduokite, kad dainą suskirstome į tris dalis:

1. Kario išlydėjimas;
2. Jo laukimas;
3. Žinios apie žuvimą gavimas.

Į lentelę įrašykite, kuriuos posmelius (imtinai) tekste apimtų kiekviena dainos dalis:

Dainos dalys	Kario išlydėjimas	Jo laukimas	Žinios apie žuvimą gavimas
Kuriuos posmelius apima			

(3 taškai)

4. Dainoje praskleidžiamos skirtingų veikėjų emocijos:

- A. Žuvusiojo gedėjimas;
- B. Didžiulė seserų meilė, pasireiškianti nepaliaujamu laukimu;
- C. Mirties nuojauta;
- D. Pareigos jausmas.

Žiūrėdami į tekstą, įrašykite į lentelę emocijas (kiekvienos iš jų raidę) ta seka, kokia ji yra dainoje.

Emocijų seka dainoje	1	2	3	4
Emocija				

(3 taškai)

5. Nusakykite savais žodžiais, kodėl seselės nori sugauti žirgelį?

.....
(1 taškas)

6. Kokie žodžiai dainos tekste galėtų priklausyti žirgeliui? (Nurodykite posmelių numerius imtinai.) Koks leitmotyvas² juose kartojasi?

.....
(2 taškai)

7. Brolio žuvimas atkurtas tautosakinės-mitinės metaforos vaizdu. Užbaikite citatas:

<i>Kur kraujas bėgo, ...</i>
<i>Kur kūns gulėjo, ...</i>
<i>O kur nulinko gelsvi plaukeliai, ...</i>

(3 taškai)

8. Remdamiesi dainos tekstu, atsakykite į klausimus („taip“ arba „ne“):

Klausimai	Atsakymai
Ar šioje dainoje yra ryškus priešų paveikslas?	
Ar žadinama neapykanta prieš tautai?	
Ar esama džiūgavimo užkariautais plotais?	
Ar sutelkiamas dėmesys į žmogaus likimą?	

(4 taškai)

9. Įsižiūrėję į šios dainos stilišką, nuspręskite, ar tai yra senojo (klasikinio) stiliaus, ar naujojo stiliaus karinė-istorinė daina.

.....
(1 taškas)

Iš viso 20 taškų. Surinkta.....

² *Leitmotyvas* - lit. turinio arba stiliaus elementas, kūrinyje pasikartojantis kelis kartus ir įgyjantis ypatingą reikšmę.

Kūrybinis darbas

Parašykite vieną pastraipą, kurioje pabandykite atsakyti į klausimą: „Ar kario mirties išaukštinimas daina galėjo būti reikšmingas dalykas senųjų lietuvių kovoje su kryžiuočiais?“ Savo atsakymą argumentuokite.

.....

.....

.....

.....

.....

Įrašyta ... sakinių, parašyta ... žodžių

17-18. Lietuvių karinės-istorinės dainos ir pokario partizanų dainos.

Tekstų atrankos užduotis

- I. Atidžiai perskaitykite šias lietuvių karines-istorines dainas. Keturios iš jų yra partizanų dainos, sukurtos Lietuvos pokario pasipriešinimo metais, o kitos keturios dainos – gerokai senesnės. Atpažinkite, kurios iš pateiktų dainų – partizanų dainos, o kurios – ankstesnio nei pokaris laikotarpio karinės-istorinės dainos. Užpildykite lentelę, įrašydami dainų numerius.

Pokario partizanų dainos				
Ankstesnio laikotarpio karinės-istorinės dainos				

Už kiekvieną teisingai atpažintą dainą skiriamas 1 taškas (maksimali taškų suma – 8 taškai).

- II. Žiūrėdami tik į ankstyvesnio laikotarpio karines-istorines dainas, pabandykite nustatyti, kokiu istoriniu laikmečiu jos galėjo būti sukurtos:

- D. Kovų su kryžiuočiais laikus siekianti sutartinė,
- E. Sena karinės-istorinės tematikos baladė,
- F. 1794 m. sukilimo daina,
- G. Rusijos – Japonijos karo daina,

Atsakymus užrašykite į lentelę.

Dainos nr.				
Istorinis laikmetis				

Už kiekvieną teisingai atpažintą dainą skiriamas 1 taškas (maksimali taškų suma – 4 taškai).

Iš viso 12 taškų. Surinkta.....

1

SUDIEV, motule mano brangi,
Sudiev, motule, amžinai,
Ar kada pas tave sugrįšiu –
Nei aš, nei tu nebežinai.
O jeigu žūsiu prie upelio,
Kur bangos dainą man dainuos,
Ir beržas, verkdamas kas rytas,
Paguodos žodžius tau niūnuos.
O jeigu žūsiu tarpe brolių,
Tarp partizanų milžinų,

Tai tu, motule, negirdėsi
Iš mano lūpų jau dainų.
Ir kai ateis pavasarėlis,
Raiba gegutė užkukuos,
Žinok, motule, kad aš žuvs
Tėvynės ošiančiuos miškuos.
Kai mano kraują laistys gatvėm,
Tą vietą paniekos žinok,
Žinok, motut, kad aš jau žuvs
Lietuvos ošiančiuos miškuos.

2

1. Žalioj girioj, lygioj lankoj,
Tį stovėjo ažuolėlis.
3. Tį stovėjo ažuolėlis,
Po ažuolu aukso krėslas.
4. Tame krėsle, tame aukso,
Ten sėdėjo motinėle.
5. Sėdėdama gailiai verkė
Ir sūnelį minavojo*.
6. – Vai sūneli raituonėli,
Ko pavirtai ažuolėliu,
7. Ko pavirtai ažuolėliu,
O žirgelis šiaurum vėju,
8. O žirgelis šiaurum vėju,

- Dymo** balnas akmenėliu,
9. Dymo balnas akmenėliu,
Kančiukėlis žilvitėliu?
10. – Oi motule, oi širdele,
Pasbijojau būt žalnieriu,
11. Pasbijojau būt žalnieriu,
Tai pavirtau ažuolėliu,
12. Tai pavirtau ažuolėliu,
O žirgelis šiaurum vėju,
13. O žirgelis šiaurum vėju,
Dymo balnas akmenėliu,
14. Dymo balnas akmenėliu,
Kančiukėlis žilvitėliu.

Ž Žodynėlis

* *Minavóti* – minėti.

** *Dỹmas* – tymas, plona minkšta (ppr. ožio) oda.

3

KO palinko žilvičiai prie kelio,
Kam nuleido žaliąsias šakas ?..
Sudūmojo jaunieji broleliai
Laisvės kelią tėvynei atrast.
Ko jūs užaujat, vėtros, po šalį,
Kam jūs laužot viršūnes klevų,
Jau balnoja brolelis žirgelį
Ir išjoja gint šalį tėvų.
Neparnešiu aksomo nei aukso –
Mūs šalis ir be turtų graži...
Jei manęs, mylima, nesulauksi,
Nerymok ilgesingai lange...
Mes išeinam už tėviškės šalį
Su viltim ir širdim atvirom –

Motinėle, palaimink sūnelį
Savo mylinčiom rankom gerom.
Jau gana ašarėlių prilaistei,
Lik, motule, aš joju ramus
Už tą didelį ilgesį laisvės,
Už gyvenimą, ateitį mūs.
O kai grįšim pro vieškelio dulkes,
Akmenėliai po kojų žerės,
Su dainom mergužėlės, su tulpėm
Pasitiks, į akis pažiūrės...
Jei manęs tavo akys nerastų –
Praretėjęs bus mūsų būrys –
Ašarėlę nubrauki nuo skruostų, –
Už tėvynę žuvau, kaip karys.

4

<i>Rinkinys</i>	<i>Atitarinys</i>	
1. – Ko tujei, kunigėli, Sudaičio,	Sudaičio, Sudaičiuotėle.	
2. Ilgai pamigėli, Sudaičio?		
3. Miegą bemiegantem, Sudaičio,		
4. Iškirto karelius, Sudaičio,		
5. Išpylė pilelę, Sudaičio.		
6. – Katro tau, kunigėli, Sudaičio,		
7. Daugiau pagailėja, Sudaičio?		
		8. – Ne taip gaila man pilelės, Sudaičio, Sudaičio,
		9. Kaip man gaila karelių, Sudaičio. Sudaičio,
		10. Aš pilelę supilsiu, Sudaičio, Sudaičio.
		11. Dvejais trejais meteliais, Sudaičio, Sudaičio.
		12. O karelių nebužauginsiu, Sudaičio, Sudaičio.
		13. Nei dešimtis metelių, Sudaičio, Sudaičio.

5

1. Vienlangėj grytelėj ratelis tik sukas,
Su žodžiais ten liejas malda,
: O tu nežinėjai ir nesužinosi,
Ko verkė motulė sena. :
2. Žaliuojančiam kaime užaugo trys sūnūs,
Trys sūnūs – tvirti ąžuolai,
: Išėjo į karą mus ginti nuo priešų,
Aukojos tėvynei šventai. :
3. Nelauk, motinėle, prie kiemo vartelių –
Trys sūnūs negriš niekada:
- : Viens žuvo Radvilišky, antras – Širvintuos,
O trečias – pilkam pajūry.
4. O tu nežinosi, ko rūtos daržely
Kas rytą pravirksta rasa,
: Ko jauna sesutė į miško kalnelį
Takelį numynė basa. :
5. Vienlangėj grytelėj ratelis dar sukas,
Su žodžiais dar liejas malda,
: O tu nežinėjai ir nesužinosi,
Ko verkė motulė sena. :

6

- 1.2. – Nesprok nesprok, ąžuolėli,
Šiąnakt šals šalnelė.
: Aš šalnelės nebijosiu,
Per naktį išsprogsiu. :
3. – Kelkis kelkis, mielas broli,
Nusiprausk burnelę,
: Jau pakvietė tave jauną
Joti į vainelę. :
4. Atsikėlęs apsirenki
Ir apsitaisyki,
: Eidams tėvui motinėlei
Sudiev pasakyki. :
5. Palaistyk vynu kelelį,
Kad jis nedulkėtų,
: Savo mylimai mergelei
Širdį neskaudėtų. :
6. Nors laisčiau vynu kelelį,
Kelelis dulkėjo,
: Mano mylimai mergelei
Širdį vis skaudėjo.

7

1. Kad Kosciuška jojo,
Karalium pastojo,
Pastoj, pastoj, pons Kosciuška, –
Atjoj lenkų ponai.
2. Per žalią girelę,
Per lygias lankesles,
Ir sukluo bėrs žirgelis, –
Kosciušką sugavo.
3. Kai tiktai sugavo,
Gelžiniais apkalė,
Ir įdėjo į turmelį*,
Greitai numarino.
4. Kai tik numarino,
Ponus suvadino,
Pakavojo Kosciuškėlį
Į aukštą kalnelį.
5. Groj vargonėliai,
Skambino varpeliai,
Ten giedojo kunigėliai
Visokiais balseliais.
6. Verkė karalienė,
Verkė ciesorienė,
Apraudojo šinkorkėlė**
Jo rankas kojeles.

Ž Žodynėlis

* *Turmėlis* – kalėjimas.

** *Šiņkorka* – smuklininkė.

8

1. Alyvų šakos svyra
Ant vasaros pečių.
Kodėl pravirko žvyras
Mūs vieškelių plačių?
3. Pažadino iš miego
Beldimas į duris –
Kodėl tu nepabėgai
Pro šautuvų ugnis?
4. Vingiuoja, raitos kelias,
Lietuvi, kur eini,
Ir pakelio smūtkelis*
Palinko liūdesy.
5. Tau dvasią pakerejo
Troškimas neramus:
Išlaisvinti norėjai
Paniekintus namus.
6. Už miško bunda rytas,
Čyrena vyturiai,
Geltonas smėlis krinta
Duobėn giliai giliai.
7. Čia guolį tau paklojo,
Čia ošia pušynai,
Čionai kapuos sapnuoja
Didvyriai milžinai.

Ž Žodynėlis

* *Smūtkėlis* – rūpintojėlis.

**19. Liaudiškos muzikos ansamblio *Kankleliai* ir folkroko grupės *Atalyja* dvejopai atliekama ta pati karinė-istorinė daina (*Visi bajorai ing karę jojo; Bajorai*).
Kūrybinis darbas**

Į dainų rinkinius nusėdusią seną lietuvių karinę-istorinę dainą susiekite su mūsų šiuolaikine kultūra. Iš interneto paklauskite dviejų šios dainos variantų.

- 1) www.youtube.com/watch?v=ljUKgflqQkk *Visi bajorai ing karę jojo* – Atlieka liaudiškos muzikos ansamblis „Kankleliai“ Signatarų namuose 2014 02 12. Daina iš Simono Daukanto „Žemaičių tautosakos“ I tomo.

*Visi bajorai ing karę jojo,
Mūsų brolelį drauge viliojo.
Tetušis senas, brolelis mažas,
Nėr kam išjoti, nėr kam išjoti.
– Eikim, sesaitės, žirgo balnoti,
Brolio rėdyti į vaiskelį.
Viena seselė žirgą balnojo,
Antra seselė graudžiai raudojo.
O ši trečioji, visų mažoji,
Vartus atkėlė, brolį lydėjo.
– Joki, broleli, jok, balandeli,
Bene panoksi raitųjų pulkelį.
– Ginti paginsiu, nokti panoksiu,*

*Dievas bežino, ar besugrįšiu.
– Eikim, sesaitės, ant aukšto kalno –
Bene parjoja mūsų brolelis.
Parbėg žirgelis, parmudrauja,
Aukso kilpelės paršvytrauja.
– Oi tu žirgeli, tu juodbėreli,
Kur tu palikai mūsų brolelį?
– Jūsų brolelis Vilniaus miestely,
Aukštame kalne gul palaidotas.
Kirto galvelę kai kopūstelį,
Virto brolelis kai ažuolelis.
Kur kraujo lašai, čia lelijelės,
Kur pats kūnelis, čia rūtelės žydo.*

Simonas Daukantas. *Žemaičių tautosaka*, [t.] I. *Dainos*. Vilnius, 1983, [nr.] 295.

- 2) <http://letras.mus.br/atalyja/1494086/> – arba – <http://groovesnark.com/#!/s/Bajorai/iklZY?src=5>
BAJORAI – Karinės-istorinės dainos aranžuotė. Atlieka folkroko grupė „Atalyja“. Tekstas:

*Visi bajorai žirgus balnoja,
Žirgus balnoja, į karę joja.
Eisim, seselės, an aukšto kalno,
An aukšto kalno brolelio laukti.
Parbėga žirgas ir parpūškuoja,
Aukso kilpelėm šalia švytuoja.
– Oi žirge žirge, žirgeli mūsų,*

*Kur tu padėjai brolelį mūsų?
– Jūsų brolelis Vilniaus miestely,
Vilniaus miestely, aukštam kalnely.
Užvajavojo Vilniaus miestelį
Ir iškapojo didį vaiskelį.
Kur galva krito – rožė išdygo,
Kur kraujai tiško – žemčiūgai tviska.*

7 klasės III temos 1 užduoties nagrinėjimui pateiktas tekstas, 1) tekstas, 2) tekstas – tai trys skirtingi šios dainos variantai. Palyginkite šiuos variantus ir atsakykite į klausimus:

- a) Kuris dainos variantas yra pilniausias, t. y. turi daugiausia motyvų?
b) Kuris variantas Jums atrodo meniškiausias? Atsakymą argumentuokite.

20. Bronius Krivickas „Apie laisvės kovą ir didvyriškumą“ (ištraukos). Teksto suvokimo testas

IŠ B. KRIVICKO UŽRAŠŲ

Apie laisvės kovą ir didvyriškumą

Ateities istoriką, kuris atskleis dabartinio mūsų tautos gyvenimo puslapius, labiausiai stebins du dalykai. Pirmiausia jis turės stebėtis neregėtu dabartinės vergijos baisumu, pavyzdžio neturinčiu žiaurumu ir ta taip nepaprastai ištobulinta komunistinės vergijos sistema, kuri, rodos, turėtų užslopinti paskutinį laisvojo žmogaus alsavimą, paversti visišku vergu ne tik fiziniu, bet ir dvasiniu atžvilgiu. Tačiau dar labiau ateities istoriką stebins tai, kad tauta po šios baisios vergijos jungu ne tik nesuklupo, bet sugebėjo vesti tokią nepaprastai sunkią ir didžią kovą. Ir klaus anas istorikas, iš kur sėmėsi sau ištvermės ir jėgos dešimtys tūkstančių partizanų, kurie geriau pasirinko mirtį negu baisiąją priešą vergiją, iš kur sėmėsi sau jėgų pavergtieji, kurie geriau pasirinko kankinio vainiką negu išdavystę. Ir, ieškodamas atsakymo į tuos klausimus, jis su tylia pagarba turės nulenkti savo galvą prieš mūsų tautos nepaprastą dvasinę didybę.

Tie, kurie laisva valia atiduodavo gyvybę už idėją, tie, kurie geriau sutikdavo iškentėti kankinio mirtį, kad nereikėtų padaryti išdavystės, tie visada bus laikomi didvyriais. Šiandien kiekvienam Lietuvos valsčiui rasime šimtus tokių pavyzdžių. Kiekvienas valsčius šiandien turi mažiausiai kelias dešimtis partizanų, kurie neteko gyvybės tesėdami pasiryžimą geriau žūti, bet neišduoti laisvės kovos idėjos. Kiekvienam valsčiui rasime daugybę pavyzdžių, kur tardomieji geriau sutiko iškentėti kankinių mirtį ir pasmerkimą, bet neišdavė savųjų. O kiek žmonių išdrįso ir išdrįsta šioj baisioj kovoje rizikuoti ne tik savimi, bet ir savo artimaisiais. Didvyriškumo pasireiškimas mūsų tautoj šiuo metu yra masinis. Todėl ateities istorijoje šis mūsų tautos gyvenimo tarpas bus vadinamas herojiškuoju ar didvyriškuoju laiku. O šalis, tiek didvyrių pagimdžiusi, dar kartą bus pavadinta didvyrių žeme.

[1952]

(251 žodžiai)

Broniaus Krivicko raštai; parengė Virginijus Gasiliūnas, Vilnius: LGGRTC, 1999, p. 540.

Klausimai ir užduotys

1. Iš kokių dviejų alternatyvų turėjo rinktis išeinantys į partizanus?

.....

.....

.....

(2 taškai)

2. Kokį sąlygišką apibūdinimą duotumėte teksto autoriui: ar jis Žurnalistas, ar veikiau Pranas, o gal Poetas arba Istorikas? Sugalvotą atsakymą pagrįskite.

.....
.....
.....

(4 taškai)

3. Kokie epitetai skiriami lietuvių tautai ir, konkrečiai, partizanams?

.....
.....
.....

(2 taškai)

4. Kas, B. Krivicko įsitikinimu, labiausiai stebins ateities istoriką, rašantį apie II pasaulinio karo ir pokario metų Lietuvą? Nupasakokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Prisiminkite Lietuvos himną. Su kuriomis „Tautinės giesmės“ eilutėmis pirmiausia sietumėte šį tekstą?

.....
.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 12 taškų. Surinkta.....

Jausmų galia

21. Kazys Boruta „Baltaragio malūnas“. *Otfrydas Proisleris* (Otfried Preußler) „Krabatas, arba Treji metai užburtame malūne“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Kazys Boruta „Baltaragio malūnas“

Malūnininkas Baltaragis pažiūrėjo į ponaičiuką ir pamatė, kad tas ne toks, kaip visi žmonės, bet tiktai su viena skylute nosyje.

– Tai kas gi toks esi? – pasiteiravo bijodamas įspėti.

– Argi nepažįsti? – nustebo ir Pinčukas. – Kaimynas. Pakalnės pelkėse gyvenu, galiu padėti.

Nusiėmė ponaičiukas kepeliusuką ir nusilenkė. Baltaragis pamatė du ragiukus, iššokusius kaktoje, ir jokių abejonių neliko.

– Kuo tu man galėtum padėti? – stebėjosi Baltaragis.

– Kad ir vesti tą, kurią nori, – atsakė visai rimtai Pinčukas.

– Tai padėk! – nejučiomis išsprūdo Baltaragiui.

– Bet ką tu man už tai duosi? – mandriai pakreipė galvą Pinčukas.

– Ko tiktai nori, – negalvodamas atsakė Baltaragis.

– Jeigu atiduotum tą, ko neturi, bet ką turėsi, kai vesi, tai padėčiau.

– Mielai, – sutiko Baltaragis, nieko bloga negalvodamas ir pasirašė sutartį. <...>

Dvylikti metai baigėsi, o Baltaragis vis negalėjo nusiraminti, nerasdamas išeities iš užburto rato. Per dienas žiūrėdavo į savo dukterį, tarytum atsižiūrėti negalėdamas, ir vis liūdnesnis darėsi. Dukra kas metai vis gražėjo ir linksmėjo, Baltaragis dėl liūdesio ir gailesčio vis labiau nyko.

(155 žodžiai)

Pagal K. Borutos romaną „Baltaragio malūnas“, Boruta K. *Baltaragio malūnas, arba Kas dėjosi anuo metu Paudrūvės krašte*. Vilnius: Alma littera, 2015.

Klausimai ir užduotys

1. Kokie požymiai rodo, kad Pinčukas yra velniukas? Raskite ir užrašykite tris požymius.

.....

.....

(3 taškai)

2. Koks rūpestis slegia Baltaragį, kai jis susipažįsta su Pinčuku? Įrodykite, kad jam ta problema labai svarbi. Atsakykite savais žodžiais, įrodydami cituokite.

.....
.....
.....
(2 taškai)

3. Kaip sutartį su Pinčuku vėliau vertina Baltaragis? Kodėl pasikeitė jo vertinimas? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....
(2 taškai)

4. Kaip ryškinamas Baltaragio rūpestis dėl dukros ateities? Kokia meninės raiškos priemonė rašytojas tai akcentuoja? Aptarkite savais žodžiais, įvardinkite meninės raiškos priemonę ir pacituokite.

.....
.....
.....
(3 taškai)

5. Apibūdinkite Baltaragį anksčiau ir dabar. Nurodykite du bruožus ir argumentuokite.

Anksčiau, nes

Dabar, nes

.....
.....
(4 taškai)

2 tekstas

Otfrydas Proisleris (Otfried Preußler)

„KRABATAS, ARBA TREJI METAI UŽBURTAME MALŪNE“.

– Man pasirodė, lyg tavo jėgos būtų staiga padvigubėjusios. Kas tau suteikė tokią netikėtą jėgą? – pasiteiravo Juro.

– Negali būti, kad žiedas... Giesmininkė jį man davė...

Jie slapta malūne išbandė žiedą, ir pasirodė, jog negali būti jokių abejonių: žiedas Krabatui suteikdavo jėgų, o Juro niekaip neveikdavo.

– Nejaugi manai, kad Giesmininkė moka burti?

– Esama burtų, kurių neišmoksi burtažodis po burtažodžio, ženklas po ženklo, kurie eina iš širdies gelmės, kai nerimaujama dėl ko nors mylimo...

– Kodėl niekas kitas nebandė lemiamą naktį merginos atpažintas išsilaisvinti? – stebėjosi Krabatas.

– Dauguma, – atsakė Juro, – jo nežino... o tie keli, kur žino, metai po metų tikisi, kad išsaugos kailį: mūsų dvylika, o Naujųjų metų naktį miršta tik vienas. Be to, yra dar vienas kabliukas, kurį turi žinoti. Tarkim, mergina išlaiko bandymą ir meistras pralaimi, tada jo mirties akimirką pradžūva viskas, ko meistras mus išmokė: mes tampame paprasčiausiais gizeliais¹ – ir galas visiems burtams.

(142 žodžiai)

Pagal *Otfrydo Proislerio* (Otfried Preußler) knygą „Krabatas, arba Treji metai užburtame malūne“, Preussler O. *Krabatas, arba Treji metai užburtame malūne*; iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas. Vilnius: Alma littera, 2014.

Ž Žodynėlis

¹ *Gizelis* – meistro mokinys, padėjėjas.

? Klausimai ir užduotys

1. Krabatas ir Juras ruošiasi išsivaduoti iš meistro pinklių, ieško įvairių būdų. Kas netikėtai suteikia jėgų Krabatui? Kodėl Juras tų jėgų negauna? Atsakykite savais žodžiais. Argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

2. Kodėl kiti meistro gizeliai nebandė išsilaisvinti iš meistro pinklių tokiu būdu? Atsakydami nurodykite dvi priežastis ir įvertinkite gizelius.

.....
.....

(3 taškai)

3. Kodėl lemiamas meistro sprendimas vykdomas Naujųjų metų naktį? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Kas ir kodėl labiausiai rūpi abiejų tekstų veikėjams?

.....
.....

(2 taškai)

2. Ko siekė veikėjai, sudarydami sutartis su velniu ir burtininku? Ką apie tokį sprendimą manote? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(2 taškas)

3. Kodėl abiejų tekstų erdvė – malūnai? Atsakykite savais žodžiais, remkitės sukaupta informacija.

.....

(1 taškas)

Iš viso 25 taškai. Surinkta.....

22. Adomas Mickevičius „Nemunui“. Teksto suvokimo testas

Adomas Mickevičius

NEMUNUI

O Nemune sraunus! Kur tavo vandenai,
Kuriuos vaikystėje aš samstydavau sauja,
Kur, jauna krūtine praskyręs tėkmę sraują,
Neramią širdį atvėsindavau dažnai?

Ir Laura pasvajot ateidavo čionai –
Šukuojančią kasas aš ir nūnai matau ją,
Jos atspindį banga prie mano kojų plauja,
O mano ašaros sudrumsčia jį liūdnei.

O Nemune sraunus! Kiek metų nutekėjo:
Kiek laimės ir džiaugsmų, kiek lūkesčių praėjo!
Vaikystė jau seniai nuskendo Nemune.

Negriš audringoji jaunystė pas mane...
Kur tu, o Laura? Kur, bičiuliai, pasidėjot?..
Praėjo viskas jau, tik mano skausmas – ne.

(83 žodžiai)

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žanras? Kodėl taip manote? Įvardinkite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Raskite, išrašykite ir įvardinkite pirmo posmo dvi meninės raiškos priemones.

Meninės raiškos priemonė

Įvardijimas

.....
.....

(4 taškai)

3. Remdamiesi pirmu posmu, paaiškinkite, kaip, laikui bėgant, keičiasi teksto žmogaus santykis su Nemunu. Įvardinkite apibendrintai, argumentuokite cituodami.

.....

.....
.....
.....

(4 taškai)

4. Kas yra tekste minima Laura? Paaiškinkite savais žodžiais, remdamiesi tekstu ir sukauptomis žiniomis.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Kaip susiklostė eilėraščio žmogaus santykiai su Laura? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Raskite tekste anaforą, išrašykite ir savais žodžiais aptarkite anaforos įtaką teksto kompozijai.

.....
.....
.....

(2 taškai)

7. Kodėl Nemunas toks svarbus Adomui Mickevičiui? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

8. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate paskutinę teksto eilutę.

.....
.....
.....

(1 taškas)

Iš viso 21 taškas. Surinkta.....

23. Vytautas Mačernis „Žiemos sonetai“ (29-asis). Romualdas Granauskas „Žodžio paglostymas“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

VYTAUTAS MAČERNIS

29

Neatimki, Dieve, iš manęs klydimo teisės,
Noriu pats surasti tavo kelią.
Lig tavęs gal taip ir niekad neateisiu,
Bet aš trokštu pats patirt, kaip gelia

Klaidoje širdis... Aš baisiai noriu nusidėti
Ir palikti tuščią tavo rojų.
Tik patyręs nupuolimo vargą kietą,
Vėlei imsiu sekt patarimu tavuoju.

Kai sugrįšiu pas tave, koks džiaugsmas didis
Tėviškame tavo veide suspindės,
Tu sušuksi: – Grįžo štai sūnus paklydęs –

Ir ilgai, saldžiai priglausi prie širdies.
Bet dabar man duoki mano dalią – laisvės turtą,
Aš jau pats, aš pats bandysiu savo laimę kurti.

(89 žodžiai)

Šarnelė 1944.II.14

Mačernis V. *Po ūkanotu nežinios dangum: poezija, proza, laiškai*. Vilnius: Vaga, 1990.

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žanras? Kodėl taip manote? Įvardinkite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Remdamiesi pirmu teksto posmu, savais žodžiais paaiškinkite, kaip komponuojamas tekstas ir ko tokiu komponavimu siekiama.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kokie gyvenimo siekiai svarbūs teksto žmogui? Kaip jis vertina save? Remkitės pirmu posmu. Atsakykite savais žodžiais ir cituodami.

.....
.....
.....
.....

(2 taškai)

4. Koks šio teksto kontekstas? Įvardinkite apibendrintai ir argumentuodami išrašykite raktines frazes (nuorodą į kontekstą).

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Apibūdinkite teksto žmogų. Bruožą nurodykite apibendrintai, rišliai argumentuokite savais žodžiais ir citatomis.

Bruožas

Argumentas

....., nes.....

....., nes.....

....., nes.....

(6 taškai)

2 tekstas

Romualdas Granauskas „ŽODŽIO PAGLOSTYMAS“

Dovydaitienė nuleido galvą, kad nematytume vis labiau raustančio jos veido.

Kai Dovydaitienė vėl pakėlė galvą, veide nebebuvo raudonio, buvo išblyškusi ir suspaudusi lūpas, kad nevirpėtų. Užmiršo Kasčiui pasakyti „sėskis“, tas atsisėdo pats. Dabar kažką pasakys. Ir pasakė, žiūrėdama virš mūsų visų galvų. Ir ne savo balsu, o lyg kitos moters, kurios čia net nebuvo:

– Galima neišmokti pamokos. Galima išmokti ir užmiršti. Bet išmoktas melas neužsimiršta niekada. Žmogus ima meluoti vis lengviau ir dažniau.

Ir nutilo. Matyt, laukė, kol jai grįš jos pačios balsas. Kai sugrįžo, pasakė:

– Eik iš klasės!.. Aš negaliu vesti pamokos matydama, kaip tu mano akyse virsti melagiu!

Kastis ilgai rangėsi suole, visu kuo nuduodamas, jog yra išvaromas nekaltai. Kai išėjo, anoji moteris atsiminė dar ne viską pasakiusi:

– Visas pasaulio blogis prasideda nuo melo! Visi žiaurumai, baisumai ir neteisybės!

Ir staiga Dovydaitienė mums nusišypsojo:

– Pakelkit rankas, kas neišmokot.

Visa klasė pakėlė rankas. Ir aš pakėliau, nors buvau išmokęs, – man pasirodė, jog kažkas atsitiks negerai, jeigu nepakelsiu.

– Tai kas geriau? – žiūrėjo į mus Dovydaitienė. – Prisipažinti ar sumeluoti?

– Prisipažyyynti!.. – subliuvom.

(170 žodžių)

Granauskas R. „Žodžio paglostymas“, <http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/7471-romualdas-granauskas-zo-dzio-paglostymas>

Klausimai ir užduotys

1. Kaip pasikeitė Dovydaitienė? Atsakykite apibendrintai ir argumentuokite cituodami, aptarkite abi būsenas.

.....

.....

.....

.....

(4 taškai)

2. Ko ir kodėl mokė mokinius tą pamoką mokytoja Dovydaitienė? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

3. Koks mokytojos Dovydaitienės požiūris į žmonių klydimą ir klaidas? Atsakykite apibendrintai. Kodėl jos požiūris būtent toks? Atsakydami cituodami.

.....
.....
.....

(4 taškai)

4. Kodėl pasakotojas pakėlė ranką, kad neišmoko pamokos, nors buvo išmokęs? Ką tai pasako apie pasakotoją? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Koks kultūrinis šio teksto kontekstas? Nurodykite kontekstą ir komentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kuo panašūs abu tekstai? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

2. Kuo skiriasi pirmo teksto žmogaus ir antro teksto veikėjo Kasčio situacija? Atsakykite savais žodžiais.

1 tekstas

2 tekstas

(2 taškai)

3. Kokių vertybių galima pasimokyti iš abiejų tekstų? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 33 taškai. Surinkta.....

24. Antanas Miškinis „Žodžiai iš lauko“. Teksto suvokimo testas

Antanas Miškinis

ŽODŽIAI IŠ LAUKO

Tu nematei tokio žydėjimo,
Laukų dainavimo smagaus,
Ne veltui anuomet žadėjome
Žvaigždes nukarstyt nuo dangaus.

O paukščių koks repertuaras! –
Jauties poetas ir žmogus.
Vagas taip tiesiai broliai aria, –
Jie nori vis užverst vargus.

– Klausyk, tu spjauk į tualetus,
Palik maliariją madų!
Vaizduokis: per laukus gėlėtus
Į pačią saulę aš vedu.

Vedu ir pasakyti ryžtuos,
Ko žvaigždės krūpčioja nakčia, –
Kad laimė niekad nesugrįžta,
Sugrįžta tik viena kančia.

Tu nematei tokio žaliavimo.
Ir nematysi gal daugiau.
Mes ligi šiol ne ten keliavome
Vieni tarp žemės ir dangaus.

(84 žodžiai)

Naujosios poezijos antologija „Antrieji vainikai“; spaudai paruošė K. Binkis. Kaunas: Spaudos fondas, 1936.

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žanras? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Aptarkite teksto laiką ir erdvę. Įvardinkite ir cituodami savo sprendimą argumentuokite.

Laikas

Erdvė

(4 taškai)

3. Su kuo kalbasi teksto žmogus? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais ir cituodami.

.....
.....

(3 taškai)

4. Remdamiesi visais posmais, apibūdinkite teksto žmogų. Bruožus pateikite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais ir/ar cituodami.

Bruožai

Argumentai (citos)

....., nes.....

....., nes.....

....., nes.....

....., nes.....

(6 taškai)

5. Kaip vertina gamtą teksto žmogaus pašnekovas? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

6. Kokias meninės raiškos priemones teksto žmogus pasitelkia, apibūdinamas pašnekovo situaciją? Kaip jis tą situaciją vertina? Įvardinkite ir argumentuodami pacituokite.

.....
.....
.....

(3 taškai)

7. Remdamiesi visu tekstu, įrodykite, kad teksto žmogus su pašnekovu yra bendravę ir anksčiau. Atsakydami cituokite.

.....

(1 taškas)

8. Remdamiesi visu tekstu, pateikite išsamią pašnekovų bendravimo istoriją. Atsakykite savais žodžiais, paremkite, jei reikia, teiginius trumpomis citatomis.

1 posmas

2 posmas

3 posmas

4 posmas

5 posmas

(5 taškai)

9. Kokia aptarto teksto tema? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 26 taškai. Surinkta.....

25. Salomėja Nėris „Žvaigždė – jaunystė“. Teksto suvokimo testas

Salomėja Nėris

ŽVAIGŽDĖ – JAUNYSTĖ

Vieną akimirką mano jaunystė,
Lyg žaibas jaunas –
Širdį ugniniais sparnais suvystė,
Užliejo kraują.

Ir mano dienos – žėrinčios ašaros
Laumių akyse, –
Ir jų kaip vėjų – vėjų pavasario
Nesuvaikysi!

Ir nebijau aš girioj paklysti,
Jūroj paskęsti, –
Nes man žadėjo žvaigždė jaunystė
Niekad negesti.

(41 žodis)

1927.II.4

Salomėja Nėris. *Anksti rytą*. Kaunas: Ateitis, 1927.

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žanras? Kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Nustatykite teksto tipą ir argumentuokite, kodėl taip manote.

Retorinis, nes

Lyrinis, nes

Naratyvinius (pasakojamasis), nes

(2 taškai)

3. Raskite pirmojo posmo meninės raiškos priemones, išrašykite ir įvardinkite jas.

Meninės raiškos priemonė

Įvardijimas

.....

.....

.....

(6 taškai)

4. Ką apie teksto žmogų (teksto „aš“) kalbama pirmame posme? Atsakykite savo žodžiais, argumentuodami cituokite.

.....

.....

(2 taškai)

5. Kokia teksto žmogaus situacija nusakoma antro posmo pirmose dvejose eilutėse? Kodėl užsimenama apie laumes? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami cituokite.

.....

.....

(2 taškai)

6. Kaip suprantate vėjo motyvą antrajame posme? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

7. Remdamiesi trečiu posmu, paaiškinkite, kaip jaučiasi teksto žmogus, nurodykite priežastį ir pasekmę, lemiančią tą jauseną.

.....

.....

.....

(2 taškai)

8. Nurodykite, kokia meninės raiškos priemonė pavartota trečio posmo pirmose dvejose eilutėse. Kaip suprantate tas eilutes? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....

.....

.....

.....

(2 taškai)

9. Koks posmų rimavimo būdas?

.....

.....

(1 taškas)

Iš viso 20 taškų. Surinkta.....

26. Aidas Marčėnas „Eilėraštis Vytei“. Teksto suvokimo testas

Aidas Marčėnas

EILĖRAŠTIS VYTEI

nu antika, nu tu ir pavariai,
nu neblogai, bet neišvers iš koto
tie amžini varliapelių karai
ar paistalai kažkokio Herodoto

labiau tragedija, gigantai milžinai,
klausausi Buckley, nuneriu į gylį,
aš nežinau kas man yra, žinai,
kiekvieną anglišką žodelį myliu

nu tai sudie, greit sesija, skubu,
ak dar, tiesa, prisiminiau, norėčiau
turėti man paskirtą mano tėčio

eilėraštį, geriau ne per ilgiausią...

– tau tai svarbu?

– manyčiau, kad svarbu... o tau svarbu?

– manyčiau, kad svarbiausia

(72 žodžiai)

2007 12 12

Marčėnas A., „Eilėraštis Vytei“, <http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/3165-aidas-marccenas-poezija>

Klausimai ir užduotys

1. Eilėraštis sukomponuotas kaip pašnekesys. Įvardinkite pašnekesio žanrą, nurodykite pašnekesio dalyvius.

.....
.....
.....

(2 taškai)

2. Koks pašnekesio stilius? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kieno mintys pateiktos pirmame posme? Įvardinkite kalbantį žmogų ir paaiškinkite, kas ir kodėl jį stebina. Atsakykite cituodami, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(3 taškai)

4. Remdamiesi antro posmo pirmomis dviem eilutėmis, paaiškinkite, kas domina kalbantį eilėraščio žmogų. Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kas trikdo kalbantį eilėraščio žmogų? Kodėl? Atsakydami cituokite, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Remdamiesi visu tekstu, apibūdinkite daugiausia kalbėjusį pašnekovą. Apibūdinimus pateikite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

Apibūdinimas

Argumentai

.....
.....
.....

(6 taškai)

7. Kaip jaučiasi pašnekovas, išgirdęs prašymą? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

8. Kodėl vienam pašnekovui svarbus kito pašnekovo prašymas? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

9. Kodėl beveik visas tekstas parašytas mažosiomis raidėmis? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

10. Kodėl tekste du žodžiai parašyti didžiąja raide? Ką tuo poetas nori akcentuoti? Paaiškinkite savais žodžiais, *atsakymą susiekite su eilėraščio tema.*

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 22 taškai. Surinkta.....

Gyvoji atmintis

27. Simonas Daukantas „Rėda senovės lietuvių“ („Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“). Vytautas Merkys „Simonas Daukantas“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Simonas Daukantas „RĖDA SENOVĖS LIETUVIŲ“

Sueimavojo¹ tokiu būdu: kokioj noris ūkės noty² reikiant svieta³ į sueimą kelti, visų pirma sau ponai arba tėvūnai suvadino senuosius savo apygardos į kokią noris pavietę lauko ar girios, kas vadinos vyrus į kuopą kelti. Suėjus tenai seniesiems ir vyresniesiems apygardos, susėdo po ąžuolais ir tris dienas tenai rymojo, nė vienas nė žodžio nepratardamas, idant⁴ padūmoję⁵ tekalbėtų ir ką norint išmintingai galėtų pasakyti, nuo ko toksai teiravimos vadinos ūkės dūma⁶, arba roda⁷, nesgi pirma turėjo kožnas padūmoti, o paskui kalbėti; ketvirtąją dieną tepradėjo teirautis apie savo apygardos ir visuomenės ūkės reikalus.

(91 žodis)

Daukantas S. *Būdas senovės lietuvių kalnėnų ir žemaičių*, parengė Birutė Vanagienė, Vilnius: Ethnos'91, 1993.

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/Simonas_Daukantas._B%C5%ABdas_senov%C4%97s_lietuvi%C5%B3_kaln%C4%97n%C5%B3_ir_%C5%BEemai%C4%8Di%C5%B3.LG2100.pdf

ir_%C5%BEemai%C4%8Di%C5%B3.LG2100.pdf

Ž Žodynelis

¹ *Sueimavojo* - tarėsi, posėdžiavo (seime)

² *Notis* – svarbus reikalas, bėda.

³ *Svietas* – pasaulis (čia – žmonės)

⁴ *Idant* – kad

⁵ *Padūmoti* – pagalvoti

⁶ *Dūma* – pasitarimas

⁷ *Roda* – pasitarimas, sueiga.

? Klausimai ir užduotys

1. Kodėl senovės lietuviai šaukdavo *sueimą*? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(1 taškas)

2. Kas būdavo kviečiami į *sueimą*? Išrinkite teisingą atsakymą, argumentuokite savais žodžiais, remkitės sukauptomis žiniomis.

Į sueimą buvo kviečiami

- a. Seni sveiki vyrai, nes
- b. Senieji ir vyresnieji, nes
- c. Vyrai ir moterys, nes

(2 taškai)

3. Kodėl pasitarimai vykdavo po ąžuolais? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

4. Kodėl po ąžuolais susirinkę rymodavo **tris** dienas? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

5. Koks senovės lietuvių požiūris į žodį išryškėja tradicijoje kalbėti po trijų dienų tylos? Atsakykite savais žodžiais. Argumentams pasitelkite patarlę.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Tekste vartojamas žodis *notis* šiuolaikinėje kalboje nebevertojamas, primirštas. Kaip vadina-
mi tokie žodžiai?

.....

(1 taškas)

2 tekstas

Vytautas Merkys „SIMONAS DAUKANTAS“.

Simonas Daukantas, žinoma, nebuvo kalbininkas. Rengti žodynus ir tyrinėti kalbą ėmėsi bū-
tino reikalo verčiamas. Šiame darbe jis daug kur klydo. Aiškindamas kraštų, miestų, upių vardų
kilmę, jis dažniausiai rėmėsi žodžio skambėjimu ir reikšmės panašumu, o ne fonetikos dėsniais
ir žodžių daryba.

Kalbos grynumo Daukantas žodyne žiūrėjo, bet ne visuomet sėkmingai keitė svetimybės. Laikydamas latvių kalbą lietuvių kalbos atskala, reikalingus svetimybių pakaitalus kartais ėmė iš latvių kalbos. Tačiau svetimybėms pakeisti ar naujoms sąvokoms pavadinti daugiausia ieškojo savų žodžių gyvojoje liaudies kalboje, senuosiuose raštuose. Pats sukūrė tokius vykusius naujadarus kaip *auka, aukuras, būdvardis, karyba, karvedys, laipsnis, lygsvara, laikrodis, prekyba, vaistininkas, vietovė*.

Kam istorikas Daukantas ėmėsi kalbotyros? Kalba, kaip suprato Daukantas, turėjo telkti visą bundančią tautą. Daukantui rūpėjo savo kalbos gyvybė ir ateitis.

(120 žodžių)

Pagal Vytauto Merkio knygą „Simonas Daukantas“, Markys S. Simonas Daukantas. Vilnius: Vyturys, 1990.

Klausimai ir užduotys

1. Dėl kokių priežasčių Simonas Daukantas ėmėsi kalbininko darbo? Atsakykite savais sakiniais, remkitės sukauptomis žiniomis.

.....
.....

(1 taškas)

2. Kokios priežastys lėmė, kad kalbininko darbą dirbdamas S. Daukantas padarė ir klaidų?

1 priežastis

2 priežastis

3 priežastis

(3 taškai)

3. Kur S. Daukantas ieškojo pakaitalų svetimybėms? Kodėl būtent ten ieškojo? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

4. Kokie faktai rodo, kad S. Daukanto pastangos, saugant lietuvių kalbą, buvo prasmingos? Remkitės duotu tekstu ir sukauptomis žiniomis. Nurodykite tris faktus.

.....
.....

(3 taškai)

5. Kokią kalbos paskirtį akcentavo S. Daukantas? Atsakydami pacituokite.

.....
.....
.....

(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Kuo skiriasi abu tekstai? Nurodykite du skirtumus ir aptarkite juos.

1 skirtumas, nes

.....

2 skirtumas, nes

.....

(4 taškai)

2. Remdamiesi abiem tekstais, nurodykite, kokie esminiai S. Daukanto asmenybės bruožai. Argumentuokite savais žodžiais.

Bruožai	Argumentai
....., nes

....., nes
-------	------------------

(4 taškai)

Iš viso 26 taškai. Surinkta.....

28. Marius Vyšniauskas „Pažįstami ir nepažįstami Adomo Mickevičiaus metai Kaune“. Teksto suvokimo testas

Adomas Mickevičius, kaip mokytojas, buvo visiška priešingybė kolegoms. Mokykloje jis dėstė lotynų kalbą, literatūrą, lenkų kalbą, retoriką, istoriją ir teisę. Dirbo tik vyresnėse klasėse, kuriose mokinių amžius svyravo nuo 11 iki 30 metų. Kaune nebuvo bibliotekos, vadovėlių mokiniai neturėjo, todėl skaitydami filomatų laiškus matome, kad Mickevičius draugų prašydavo atsiųsti knygų, nes ėmė ruošti seksternus¹. Šiuos seksternus išsaugojo poeto mokinys Bernardas Gediminas. Iš seksternų matyti, kaip stropiai jaunas mokytojas atliko savo darbą. Pavyzdžiui, viename iš retorikos seksternų nagrinėtos kalbos stilių rūšys, kasdienė kalba, laišakai ir t. t. Juose pateikiami pavyzdžiai iš Cicerono kalbų, Tacito raštų. Istorikai, palyginę šiuos seksternus su kitais to meto mokyklų vadovėliais, teigia, kad poetas, dirbdamas Kauno mokykloje, nebuvo medžiagos kopijuotojas. Pedagogas stengėsi paruošti ją kuo geriau ir tam skirdavo didžiąją laisvalaikio dalį, naudodamasis buvusių savo paskaitų medžiaga. Bernardo Gedimino užrašuose įvertinamos savitos mokytojo ypatybės: istorinių datų nemėgimas, lengvas ir vaizdingas, grožinės literatūros kūriniam būdingas stilius. Dirbo preciziškai², ko nepasakysi apie kitus mokytojus. Mickevičius buvo susipažinęs su iki tol dėstyta medžiaga ir laikė ją neatitinkančia tuolaikinių mokslo reikalavimų. Veikiamas filomatų idėjų, poetas į mokytojavimą žiūrėjo kaip į patriotinę pareigą, kaip į būsimųjų laisvos tėvynės piliečių ugdymą. Mokinį jis skatino atsakinėti laisvai, savais žodžiais, o ne kalti kaip buvo įpratę anksčiau. Tai, beje, pastebi ir vizitatorius, nes laiške bičiuliui Tomui Zanui Mickevičius rašo: „mokiniai atsakinėjo drąsiai, o labiausiai Brundzilovičių nustebino, apie ką jis ir pats kalbėjo, kad pirmą kartą mato ne pažodinį gramatikos ir raštų iškalimą, o savitą, sąmoningą mokinių aiškinimą.“ Taigi Mickevičius – reformatorius. Jis skatino vaikus skaityti knygas, domėtis kraštotyra (pats sudarinėjo herbariumus, rinko retus Kauno apylinkėse gyvenančius gyvūnus, pvz., laikė žaltį), laisvu stiliumi rašyti darbus. Visa tai kūrė modernios mokyklos pagrindus.

(274 žodžiai)

Pagal Mariaus Vyšniausko straipsnį „Pažįstami ir nepažįstami Adomo Mickevičiaus metai Kaune“, <http://literaturairmenas.lt/2013-03-01-nr-3416/605-chrono/923-marius-vysniauskas-pazistami-ir-nepazistami-adomo-mickeviciaus-metai-kaune>

Žodynelis

¹ *Seksternas* – dėstomų pamokų medžiagos užrašai.

² *Preciziškai* – labai tiksliai, aiškiai.

Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi skaitytu tekstu, apibūdinkite A. Mickevičiaus laikų Kauną. Apibūdinkite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....

(2 taškai)

2. Remdamiesi perskaitytu tekstu ir gyvenimo patirtimi, pagal **pasirinktus** kriterijus palyginkite mokyklą, kurioje dirbo A. Mickevičius ir šią šiuolaikinę mokyklą.

Kriterijus (a)	A. Mickevičiaus mokykla (b)	Šiuolaikinė mokykla (c)
.....
.....

(6 taškai)

3. Kodėl A. Mickevičius ėmėsi ruošti savo mokiniams seksternus? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami cituokite.

.....

(2 taškai)

4. Raskite tekste A. Mickevičiaus pavardės perifrazes ir jas išrašykite. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra perifrazė.

A. Mickevičius –

Perifrazė –

(2 taškai)

5. Koks mokytojas buvo A. Mickevičius? Nurodykite bruožus ir argumentuokite.

Bruožas	Argumentas
....., nes
....., nes
....., nes

(6 taškai)

6. Kodėl A. Mickevičius, kaip liudija jo mokinys, nemėgo istorinių datų, medžiagą perteikdavo grožiniu stiliumi? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(1 taškas)

7. Kaip sekėsi A. Mickevičiui mokytojauti? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami patuokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

8. Kaip savo mokytoją A. Mickevičių vertino jo mokinys Bernardas Gediminas? Atsakykite ir nuomonę argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 23 taškai. Surinkta.....

29. J. I. Kraševskis „Kunigas“. Teksto suvokimo testas

Jurgis sėdėjo tylėdamas, abu dūsavo.

– Prisimeni Lietuvą? – užklausė ligonis.

– Ar aš? Geriau už jus, – pasakojo antrasis, – kryžiuotis mane jau nemažą miške pagrobė nuo tėvo ir motinos lavonų, kai jau pats gebėjau vaikščioti ir į medžius įsliuogdavau lyg katinas. Būčiau pabėgęs, bet kai virvę man užmetė, per vėlu buvo. Užnėrė kilpą ir ėmė tempti paskui save, sukruvintą, sumuštą, nors iš skausmo staugiau kaip vilkas. Paskui kartu su kitais uždarė į daržinę, o mes ją uždegėme ir pabėgome. Nieko negelbėjo – išgaudė. Paskui mušė ir kankino, kad mes užmirštume kalbą ir dainas ir mokytumėmės jų gargaliavimo. Bet ką išsinešiau, taip giliai užslėpiau, kad man tą lobį išplėš tiktai su gyvybe. Neatpratino manęs mylėti, kas sava, bet meluoti išmokė.

Jis nusišypsojo gudriai ir nuožmiai.

– Pasiklauskite jų dabar! Sako, kad nėra geresnio ir klusnesnio tarno už mane. O ką? Lenkiuosi jiems ligi žemės, bučiuoju rūbų kraštą, šlovinu juos, dėkoju, juokiuosi, kad manytų, jog esu laimingas. O kas širdyje – tai mano! – ir progiesmiu, lyg murmedamas, pridūrė: – O kas žino? Kas žino! Dar kunigų galybė tebėra gyva. Gal išmuš Lietuvos valanda ir jos vaikams išauš diena!

Jurgis nieko neatsakė. Kunigas! Kunigas! Vien tik tai šmėkščiojo jo galvoje.

Tuo tarpu šnypšdama ėmė gesti lemputė. Tarnas staiga pašoko išsigandęs, kad nepavėluotų.

Prisiartino prie susimąšciusio ligonio, pagarbiai ir nuoširdžiai nusilenkė jam.

– Mano kunige! – sušnibždėjo, stengdamasis pastverti jam už rankos, – nesikamuokite ir neliūdėkite. Vyrams verkšlenti nedera. Vyruvi rūstumas tinka, moteriai liūdesys. Kai jai sielą suspaudžia, ji liūdesį išdainuoja ir lengviau jai pasidaro, o mes lyg nuodais apkrėsti turime vaikščioti. Reikia gyventi. Kas žino? Kas žino? – pakartotojo, – gal ir mūsų išmuš valanda, nušvis saulė lietuvių vaikams.

Jurgis pasižiūrėjo į jį.

– Eik, – pasakė, – tau metas! Ligoninės vyresnysis niekad nemiega, net ir naktimis viską seka. Žiūrėk, kad tavęs čia nerastų. O rytoj, jeigu ištaikysi progą, vėl ateik pakalbėti apie Lietuvą.

(295 žodžiai)

Kraševskis J. I. *Kunigas: apysaka iš lietuvių padavimų*; iš lenkų kalbos vertė J. Kličius. Vilnius: Sata, 1994.

Klausimai ir užduotys

1. Kokia kalbančiųjų situacija? Aptarkite savais žodžiais.

1 kalbantysis –

2 kalbantysis –

(2 taškai)

2. Kokias vertybes iš tėvynės išsinešė Jurgio pašnekovas? Koks jo požiūris į tas vertybes? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kaip Jurgio pašnekovas apibūdina svetimą kalbą? Kokį požiūrį liudija tas apibūdinimas? Įrašykite apibūdinimą ir įvertinkite jį savais žodžiais.

Svetima kalba – Toks apibūdinimas rodo, kad svetima kalba jam

(2 taškai)

4. Apibendrintai apibūdinkite Jurgio pašnekovo pagrobimo aplinkybes, argumentuokite cituodami.

.....

(2 taškai)

5. Ko išmokė kryžiuočiai Jurgio pašnekovą? Kaip jis tai vertina? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(2 taškai)

6. Kokia viltis guodžia Jurgio pašnekovą? Iš ko taip sprendžiate? Atsakykite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

7. Kaip, Jurgio pašnekovo nuomone, liūdesį išgyvena lietuvės? Atsakydami cituokite. Ką tai paaiškina apie mūsų liaudies dainas? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

8. Kas labiausiai rūpi Jurgiui? Kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 16 taškų. Surinkta.....

30. Kostas Ostrauskas „Vaižgantas“. Teksto suvokimo testas

Ši monodrama – paties Vaižganto raštų – kūrybos, publicistikos, atsiminimų ir laiškų – ištraukų derinys. [...]

Kostas Ostrauskas

Pakyla nuo stalo ir ateina į priekį.

1933 m. gruodžio 10 d. sueis lygiai 40 metų dvejetainis mano profesijos: kunigystės ir autorystės. Šiuo ilgu laikotarpiu aš prirašiau tiek, kad leidiniai tenka metru matuoti... Bet galima buvo trigubai tiek prirašyti ir tai nebūt buvę daug...

Toje metro ilgumo lentynėlėje „kūrybinių“ nedaugiausia. Ir tie tektų perpus sumažinti, nes, anot kritikų, nežinai, kur Vaižganto pasibaigia publicistika, o kur prasideda beletristika ir antraip. [...]

Vėl atsisėda už stalo.

Kūrėjų tarpe jaučiuos kaip nuogas tarp apsilvikiusių. Man sarmata¹ pakelti akis, laikant po skvernu kokį menkniekėlį. Literatūros balne aš nebesasėdžiu, kaip ir religijos balne.

Man fiziškai skauda, kai kas ima [...] tyčiotis: fu, koks tu mažas! Nu kaip galima būti tokiu mažu! Vaižgantas nieko neduoda: jo raštai žvirbliams lesinti... [...]

O kodėl aš privalau duoti, kai man pačiam neduota? [...] Kad būč daugiau turėjęs, būčiau daugiau davęs. <...> Anot vyskupo Motiejaus: neturiu arklių, ariu asilais, ir mano dirva nedirvnuoja.

Aš kai ko daviau, jaunieji kai ko davė; jie ir daugiau duos. Tegul jiems Dievas padeda. Ko aš turiu prieš juos pūstis?

Vėl prieina prie lentynos ir paima knygą.

Kazys Binkis. Didelis talentas. Lietuviškas Puškinas... Tokių eilių ir Maironis neparašė. Ale visokiom ten bizdeliuškom² tokį talentą išaikvojo.

Tyli.

Mane bara, kam esą aš, ieškodamas „deimančiukų“, priešneku nebūtų dalykų. [...]

Recenzentas, imdamas į rankas knygą, iš anksto turi būti į jas palinkęs, joms palankus. Yra knygų linksmų, yra nuobodžių; yra nuobodžių ir taip sau. O džiaugsmo, džiaugsmo, susilaukus naujų, ir dar su kibirkštėle talento. Tai kaipgi nesidžiaugsi?

Koneveikti – ne mano amatas.

Jei aš ko nesuprantu, tai dar nereiškia, kad taip negali būti. Juk nevienodos visų akys, dūšios.

(283 žodžiai)

Kostas Ostrauskas „Vaižgantas“, Ostrauskas K. *Čičinskas ir kiti: dramos ir mikrodramos*. Vilnius: Baltos lankos, 2002.

Ž

Žodynėlis

¹ *Sarmata* – gėda.

² *Bizdeliuškos* – menkniekiai, nesvarbūs darbai.

Klausimai ir užduotys

1. Kokiai literatūros rūšiai priklauso tekstas? Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra monodrama.

.....
.....

(2 taškai)

2. Remdamiesi pirmąja Vaižganto replika, paaiškinkite, kaip jis vertina savo 40 metų kūrybos darbą. Atsakykite apibendrintai ir nuomonę argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

3. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra *beletristika* ir *publicistika*.

Beletristika –

Publicistika –

(2 taškai)

4. Remdamiesi antrąja Vaižganto replika, paaiškinkite, kodėl rašytojas prastai jaučiasi tarp kitų kūrėjų. Nurodykite dvi priežastis ir argumentuodami cituokite.

.....
.....
.....

(4 taškai)

5. Vaižgantas cituoja vyskupo Motiejaus mintį: „neturiu arklių, ariu asilais, ir mano dirva nedirvonuoja“. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate tą mintį. Kas yra vyskupas Motiejus?

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip Vaižgantas vertina kitus kūrėjus? Atsakykite apibendrintai ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

7. Kokius tikslus Vaižgantas kelia žmonėms, rašantiems atsiliepimus apie knygas? Raskite citatą ir ją išrašykite.

.....

(1 taškas)

8. Kokie Vaižganto asmenybės bruožai išryškėjo tekste. Apibendrintai nurodykite tris bruožus ir argumentuokite savais žodžiais.

Bruožas	Argumentai
....., nes
....., nes
....., nes

(6 taškai)

Iš viso 21 taškas. Surinkta.....

Jaunuoliai ribinėse situacijose

31. Dalia Grinkevičiūtė „Lietuviai prie Laptevų jūros“. Teksto suvokimo testas

Metus mes pragyvenome Altajaus krašte dirbdami tarybiniame ūkyje, o 1942 m. vasarą kartu su keletu tūkstančių kitų tremtinių mus išvežė dar toliau – į Jakutijos šiaurę, toli už poliarinio rato. Išvežė tada, kai tremtiniai lietuviai jau pradėjo priprasti prienaujos vietos sąlygų ir klimato, kai, iškeitę daiktus į bulves, pasisodino daržus ir bulvės jau ėmė žydėti, teikdamos viltį, kad kitą žiemą neteks badauti.

Į Šiaurę mus vežė apie tris mėnesius. Iš pradžių perpildytuose vagonuose, kur ne tik atsisėsti, bet ir pakeisti kūno padėtį buvo neįmanoma. Paskui baržomis Angaros upe, vėliau sunkvežimiais per negyvenamus miškus nuo Angaros iki Lenos.

Pagalčiau sustojome. Prieš mus – negyvenama sala. Nieko nėra. Jokių žmogaus pėdsakų. [...] Liepė mums čia išsilaipinti: keturiems šimtams lietuvių moterų, vaikų, senelių ir nedaugeliui vyrų. Paskui iškrovėm iš baržos lentas, plytas, ir garlaisis apsisukęs skubiai nuplaukė atgal [...].

O mes pasilikome negyvenamoje saloje be pastogės, be šiltų rūbų, be maisto, visiškai nepasiruošę žiemojimui Arktikoj.

Beveik tuo pačiu metu į salą atvežė keletą šimtų suomių iš Leningrado apylinkių. Juos išvežė pagal tautinį požymį, nors jų tėvai ir protėviai gyveno tose vietose nuo neatmenamų laikų. Mirtis juos ėmė skinti pirmuosius.

Reikėjo skubiai pradėti statyti žemines, jurtas, barakus, nes žiema buvo čia pat.

Bet viršininkai, surinkę darbingesnius vaikus ir vyrus, neleido jiems ruošti pastogių, o išvežė į kitą salą žvejoti valstybei.

Tada mes, moterys ir vaikai, skubėdami ir kaip išmanydami ėmėme statyti iš plytų ir samanų barakus. Plėšėme rankomis nuo tundros amžino įšalo samanais ir dėjome jas tarp plytų vietoj betono: sluoksnis plytų, sluoksnis samanų. Stogo barakas neturėjo – jį atstojo lentinės lubos, apdėtos samanomis su smėliu. Pro lubų plyšius pūgos metu pripustydavo sniego ir apnešdavo gulinčius ant narų žmones. Vienam žmogui ant narų buvo skirta 50 cm.

Tai buvo didžiulis ledo kapas: lubos apledijusios, sienos apledijusios, grindys – taip pat. Gulintiems ant narų dažnai prišaldavo prie sienos plaukai.

(298 žodžiai)

Grinkevičiūtė D. *Lietuviai prie Laptevų jūros: atsiminimai, miniatiūros, laišakai; sudarė Aldona Šulskytė*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997.

Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi pirma pastraipa, savais žodžiais pagrįskite, kad lietuvių antroji tremtis buvo dar sudėtingesnė už pirmąją. Nurodykite dvi priežastis ir dvi pasekmes.

.....
.....

(4 taškai)

2. Perskaitykite antrą pastraipą ir parašykite sakinį, apibūdinantį lietuvių vežimo traukiniais sąlygas. Sukurtame sakinyje pavartokite du epitetus ir nuomonę pagrįskite citata.

.....
.....
.....
.....

(4 taškai)

3. Kaip buvo pasielgta su atvežtais prie Laptevų jūros lietuviais tremtiniais? Remkitės trečia ir ketvirta pastraipomis. Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

4. Dėl kokių priežasčių žmonės buvo tremiami? Atsakykite remdamiesi tekstu ir sukauptomis žiniomis.

.....
.....
.....

(2 taškai)

5. Koks svarbus uždavinys iškilo tremtiniais, atvežtiems į Jakutijos šiaurę? Kodėl jis buvo svarbus? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kodėl viršininkai neleido, kad darbingi vyrai kartu su kitais tremtiniais statytų baraką? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

7. Kaip pavyko pastatyti baraką moterims ir vaikams? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

8. Kodėl vienam žmogui ant narų (gulėjimui skirtų vietų) buvo skiriama tik 50 cm? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(1 taškas)

9. Paryškintame sakinyje raskite meninės raiškos priemonę, išrašykite ją, įvardinkite ir paaiškinkite reikšmę.

.....
.....
.....

(3 taškai)

Iš viso 20 taškų. Surinkta.....

32. Abraomas Suckeveris „Iš Vilniaus geto“ („Devynmetis dailininkas“). Teksto suvokimo testas

Mano draugė, geto¹ mokytoja, vieną šaltą 1943 m. sausio vakarą atėjo pas mane su devynmečiu Zalmanu Baku². Norėjo parodyti jo piešinius. Peržiūrėjau berniuko darbus, atidžiai įsižiūrėjau į jo vaikišką veidelį, šviesius šilkinčius plaukus ir dideles mėlynas akis, žvelgiančias į trapius, beveik permatomus pirštus... Pagalvojau, kad šio berniuko bruožai ypač būdingi mūsų tautai. Šiuose piešiniuose ir eskizuose, brūkštelėtuose ant popieriaus skiaučių, buvo kažkas man jau anksčiau matyta, tačiau, nepaisant šių vaizdų nebaigtumo, jaunojo dailininko neprilygstamai pagauta. Jaučiau, kad berniukas turi ypatingą talentą, kuris dar tik skleidžiasi. Tačiau kiek daug žada šios lengvos, tarsi skraidančios linijos!

– Kas yra ekspresionizmas? – tyliai, tačiau primygtinai jis manęs paklausė. Jaunojo dailininko klausimas privertė mane susimąstyti. Mokytoja pradėjo juoktis. – Aš vakar buvau skaityklos salėje Strašūnogatvėje⁶, – kreipėsi į mane jidiškalba. – Ten vienoje knygoje perskaičiau žodį *ekspresionizmas*, bet jo nesupratau. Paklausiau mokytojos, tačiau ji pasakė, kad pasiteirausime jūsų, ką tai reiškia.

Mėginau jam paaiškinti, tačiau mano žodžių berniukas nesuprato.

– Tuomet, – nutraukė jis mano aiškinimą, – nupieškite tai.

– Negaliu to padaryti, bičiuli, – atsakiau jam.

– Kaipgi taip galima – nenupiešti to, ką išmanai? – gūžtelėjo petukais devynmetis vaikas, o jo akys tapo gilios ir tamsios kaip anglis.

Tą vakarą sužinojau, kad gete atsirado dar viena žvaigždė – Zalmanas Bakas. Gete Zalmanas Bakas buvo keletą mėnesių. Pusantrų metų su mama slėpėsi vienuolyne, palėpėje. Vienuolyno prižiūrėtojas naktimis atnešdavo jiems maisto. Tikėjosi, kad taip ir pergyvens karą.

Zalmanas suvokė savo padėtį ne blogiau nei suaugusieji. Per palėpės plyšį berniukas matė, kaip veda sušaudyti žydus. Turėjo pieštuką, popieriaus, tad ištisas dienas piešė. Piešė ir vasarą, ir žiemą, kai šaltis sukaustydavo jo trapius pirštukus. Sėdėjo ir piešė netgi tą dieną, kai lėktuvai bombardavo miestą ir padegė vienuolyno stogą, po kuriuo jie slėpėsi. Vos gyvi tada paliko savo slėptuvę ir, kadangi jiems daugiau nebuvo kur eiti, patraukė į getą.

Geto dailininkai buvo pakerėti Zalmano talento.

(297 žodžiai)

Ž Žodynėlis

¹ *Getas* – miesto dalis, skirta tam tikrai gyventojų grupei (šiuo atveju – žydams) priverstinai apgyvendinti.

² *Samuelis Bakas* (Samuel Bak) – garsus dailininkas, gyvenęs JAV, 2001 metais buvo sugrįžęs į Vilnių.

Suckever A. *Iš Vilniaus geto*, vertė Vladislovas Guoga, Asta Baranauskaitė, Aurimas Guoga. Vilnius: Versus aureus, 2011.

Klausimai ir užduotys

1. Kokiomis sąlygomis devynmetis dailininkas lavina savo talentą? Atsakykite apibendrintai, pateikite du argumentus.

.....
.....

(3 taškai)

2. Pabraukite sakinį, kuriame pateiktas išorinis devynmečio portretas. Išrašykite meninės raiškos priemones, kurios pavartotos aprašyme. Įvardinkite jas.

.....
.....

(3 taškai)

3. Kas, pasakotojo nuomone, rodė, kad devynerių metų berniukas turi didžiulį talentą? Atsakydami į savo mintis įterpkite citatą (argumentą).

.....
.....

(2 taškai)

4. Perskaitykite pasakotojo pokalbį su jaunuoju dailininku ir, remdamiesi juo, įrodykite, kad devynmetis yra smalsi, ne pagal amžių brandi asmenybė. Užduotį atlikite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kaip pasikeičia devynmetis dailininkas, kai jis negauna pageidaujamo atsakymo? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(2 taškai)

6. Kaip pasakotojas vertina jaunąjį dailininką? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kaip buvo slapstomas Zalmanas Bakas? Savais žodžiais paaiškinkite ir išsamiai įvertinkite slapstymo istoriją.

.....
.....
.....

(2 taškai)

8. Kokios buvo jaunojo dailininko piešinių temos? Kodėl? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

9. Remdamiesi visu tekstu, įrodykite, kad žydai gete labai daug dėmesio skyrė kultūrai, švietimui, lavinimuisi. Pateikite du argumentus.

.....
.....
.....

(2 taškai)

10. Koks skaityto teksto žanras? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Iš viso 22 taškai. Surinkta.....

33. Ana Frank „Dienoraštis“ ir Monika Aglinskaitė „Ana Frank Dienoraštis: dokumentas, liudijantis istorinius faktus“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Ana Frank „DIENORAŠTIS“

1944 m. balandžio 5 d., trečiadienis

Mano Brangioji Kite!

Ilgai mane kankino dvejonės, kam mokausi, juk karo pabaigos nesimato, net sunku patikėti, kad jis apskritai kada baigsis. Jei karas dar iki rugsėjo nesibaigs, nebeisiu į mokyklą, būti dvejis metais atsilikusi nenoriu.

Visas mano dienas užima Peteris, vien Peteris, svajonės ir mintys apie jį. O šeštadienį pasidarė taip sunku, tiesiog siaubingai. Sėdėjau pas Peterį ir vargiai begalėjau suturėti ašaras. Paskui su van Danu gėriau citrininį punšą, pralinksmedėjau [...]. Bet vos tik likau viena, tuoj pat pajutau, kad reikia išsiverkti. [...]

O dabar aš jau visai rami. Žinau, turiu mokytis, kad nebūčiau kvaišėlė, kad kažko pasiekčiau, kad tapčiau žurnaliste – štai ko aš noriu! Žinau, kad *galiu* rašyti. Keletas apsakymų man visai pavyko, pasakojimai apie slėptuvę išėjo juokingi, bet daugelyje dienoraščio puslapių pasakojama visai gyvai, bet... dar klausimas, ar tikrai esu talentinga. [...]

Aš pati sau griežčiausia kritikė, žinau, kas parašyta gerai, o kas blogai. Kas pats nėra bandęs rašyti, nežino, kaip tai puiku; seniau krimsdavausi, kam nemoku piešti, o dabar labai laiminga, kad bent galiu rašyti. O jei neturiu talento rašyti knygas ir straipsnius, ką gi, rašysiu sau. Bet aš noriu ko nors pasiekti [...]. Noriu teikti aplinkiniams, net nepažįstamiems žmonėms naudą arba džiaugsmą, noriu, kad mano gyvenimas tęstųsi ir po mirties.

(197 žodžiai)

Frank A. *Dienoraštis*, iš anglų kalbos vertė Audra Kairienė. Vilnius: Alma littera, 2014.

Klausimai ir užduotys

1. Kas kelia nerimą Anai Frank? Apibendrintai atsakykite, remdamiesi pirma pastraipa. Savais žodžiais nusakykite, kokios to nerimo priežastys.

.....

.....

.....

(2 taškai)

2. Remdamiesi antra pastraipa, apibendrintai apibūdinkite Anos Frank santykius su pastraipoje minimais asmenimis. Argumentuodami pacituokite.

.....
.....

(4 taškai)

3. Kaip ir kodėl keičiasi Anos Frank nuotaika? Atsakykite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

4. Kodėl Ana Frank nori mokytis? Paašškinkite savais žodžiais, pateikite du argumentus.

.....
.....

(2 taškai)

5. Koks Anos Frank gyvenimo siekis? Apibendrintai savais žodžiais atsakykite ir įvertinkite.

.....
.....

(2 taškai)

6. Remdamiesi visu tekstu, apibūdinkite Aną Frank. Bruožą nurodykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais arba cituodami.

Bruožas

Argumentas

....., nes

....., nes

....., nes

(6 taškai)

2 tekstas

Monika Aglinskaitė

„ANA FRANK *DIENORAŠTIS*: DOKUMENTAS, LIUDIJANTIS ISTORINIUS FAKTUS“

Trylikametė Ana Frank dienoraštį rašė nuo 1942 m. birželio 12 d. iki 1944 m. rugpjūčio 1 d. Rašė sau, nes neturėjo tikros draugės, rašė, nes „Popierius atlaiko daugiau nei žmonės“. Aišku, Ana turėjo mylinčius tėvus, šešiolikmetę seserį ir mažų mažiausiai apie trisdešimt vadinamųjų draugų ir krūvą gerbėjų. O štai tikro draugo – ne. Todėl per savo tryliktąjį gimtadienį, gavusi dovanų dienoraštį, ji pradeda rašyti laiškus Kitei – savo popieriaus draugei. [...]

Svarbiausias knygos atradimas: tavo gyvenimas – tavo kūrinys. T. y. žmogus susikuria gyvenimą tokį, kokio pats nori. Nors ir kokia buvo maža erdvė Anos gyvenimui, bet čia ji atrado ir meilę, ir pyktį, nusivylimą, džiaugsmą. Taip, prieš gyvenimo negandas nepakovosi, bet žmonės, turėdami labai geras gyvenimo sąlygas, kartais neįgyvendina savo siekių.

(117 žodžių)

Monika Aglinskaitė „Ana Frank *Dienoraštis*: dokumentas, liudijantis istorinius faktus“, <http://www.15min.lt/naujiena/kultura/literatura/ana-frank-dienorastis-286-138677>

Klausimai ir užduotys

1. Koks šio teksto žanras? Kodėl taip manote? Atsakykite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Kas yra Kitė, „popieriaus draugė“? Kodėl Anai Frank tokios reikėjo? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

3. Kokia A. Frank „Dienoraščio“ vertė akcentuojama tekste? Raskite citatą ir komentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Savais žodžiais aptarkite abiejų tekstų temas.

1 teksto tema –

2 teksto tema –

(2 taškai)

2. Palyginkite abiejų tekstų informaciją apie Aną Frank. Kuo ji skiriasi? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 27 taškai. Surinkta.....

35. Judelis Beilesas „Judkė“. Teksto suvokimo testas

Atsisukęs išvydau savo tėvą, rankoje laikantį Savanorio medalį. Padavęs jį man tėvas pasakė jaučiąs, kad aš liksiu gyvas, ir paprašė išsaugoti šią relikviją.[...]

Pasigirdo šūviai, su jais – sužeistųjų dejonės. **Visai šiai simfonijai dirigavo vienas naxis, tai pakeldamas, tai nuleisdamas kepurę.** [...]

Duobėje aš, mažasis Judkė, gulėjau nesužeistas, gyvas, tik praradęs sąmonę. Ar ilgai gulėjau – nežinau. Pagaliau atsipeikėjau, pabudau lyg iš sapno. [...] Pradėjau stumti nuo savęs kūnus, suvokiau, kad turiu kuo greičiau išlipti iš duobės, nes duobė buvo apipilta kalkėmis, kurios ir degino mano kūną. Supratau, kad man pasisekė likti gyvam ir privalau kuo greičiausiai iš čia sprukti. Lipau basas per lavonus, galva sukosi. „Dieve, dovanok man, – kartoju mintyse, – nužudytieji, dovanokit man, kad lipu per jūsų kūnus. Žuvusiųjų giminės, dovanokit man, kad taip negražiai elgiuosi su jūsų artimųjų kūnais. Dovanokit man, nes aš neturiu pasirinkimo“.

Pagaliau patraukiau pirmyn ir išėjau į Žemaičių plentą. [...] Plentą dengė plonas ledas, o aš žygiavau basas. Šalčio nejutau, kojos tarsit sumedėjo, o sąmonė vis dar tebebuvo duobėje.[...]

Ėjau, ėjau, pagaliau paplentėje sublyksėjo žiburėlis. [...] Priėjęs arčiau pamačiau gražų name-lį. [...] Duris atidarė pagyvenusi moteris, rankoje ji laikė lempą. Vos tik mane, tokį baisų, moteris pamatė, išsigando, pradėjo klausinėti, kas aš toks ir iš kur. Paaškinau, kad atėjau iš ten, kur žudomi žydai, kad išlindau iš duobės, kurioje gulėjo gausybė lavonų. Moteris be galo nustebo: [...] „Jeigu tau Dievas padėjo išlikti gyvam, tai ir aš tau padėsiu. Užeik į trobą“. [...] Nusiprausiau, namų šeimininkas davė man savo linines kelnes, marškinius ir medines klumpes, pasodinęs pavalgdino lietuviška juoda duona su pienu. Jis buvo geros širdies, norėjo man padėti, tačiau kartojo, kad pasilikti manęs negali, nes sužinoję vokiečiai juos visus iššaudys. Į kelionę jie man įdėjo duonos ir didelį gabalą sūrio. Išeidami paprašė, kad tik niekam nesakyčiau buvęs pas juos, nes žmonės bijojo ne tik vokiečių, bet ir lietuvių. Moteris pilnomis ašarų akimis mane peržegnojo ir vis mojo man ranka.

(300 žodžių)

Beilesas J. *Judkė*, iš jidiš kalbos vertė Genė Gornštein. Vilnius: Baltų lankų leidyba, 2001.

Klausimai ir užduotys

1. Kokia perskaityto teksto tema? Atsakykite ir nuomonę pagrįskite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Koks teksto žanras? Parinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite.

Romanas, nes

Tragedija, nes

Memuarai, nes

Drama, nes

(2 taškai)

3. Remdamiesi pirma pastraipa, apibūdinkite pasakotojo tėvą. Nurodykite ir argumentuokite du bruožus.

Bruožas

Argumentas

....., nes

....., nes

(4 taškai)

4. Kokia paryškinto sakinio meninė raiška? Aptarkite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kokiam žanrui galima priskirti žodžius, kurie sukosi Judkės galvoje, bandant išlipti iš duobės? Įvardinkite ir argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

6. Aptarkite pabraukto sakinio meninę raišką. Argumentuokite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

7. Kaip meniniu požiūriu sukurta paskutinė pastraipa? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

8. Apibūdinkite Judkei padėjusius lietuvius. Bruožus nurodykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

Moters bruožai

Argumentai

....., nes

....., nes

Vyro bruožai

Argumentai

....., nes

....., nes

(8 taškai)

Iš viso 24 taškai. Surinkta.....

35. Joana Ulinauskaitė „Likimo išbandymai“. Juozas Lukša-Daumantas „Laiškai mylimosioms“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Joana Ulinauskaitė „LIKIMO IŠBANDYMAI“

Čia langas aukštai palubėje, ir nematome nė dangaus lopinėlio; nors kameroje nėra labai šalta, daug moterų, prikvėpuojame, bet naktį miegant nuo cementinių grindų sklinda drėgmė. Mes, trisdešimt moterų, susigūžusios ant cementinių grindų, pasitiesusios tik savo drabužėlius, tyliai kiekviena pasakojame savo istoriją. Jauna graži moteris Aldona vis prisimena savo trejų metų sūnelį, paliktą tėvams. Jos vyras žuvo miške, ją suėmė, tėvus išvežė į Sibirą, o kur dabar sūnelis? Pasakoja jau kažin kelintą kartą ramiai, neverkdama, tarytum ne jai taip atsitiko, o mums kiekvieną kartą byra ašaros.

Iš atminties skaitome eiles, kuriame naujas apie kalėjimą, kalinio dalią, miško brolius, paliktus namus, miškus, laukus ir pievas. Dažnai matau ašaras moterų akyse, bet tik akimirką, nes verkti ir dejuoti čia nepriimta. Ir dainuojame dainuojame. Žinoma, tyliai, kad prižiūrėtojai nenubaustų. **Graudi melodija nuneša į laisvę, į namus, pas artimuosius, užplūsta vaikystės prisiminimai.** Naujų į kamerą atvestų kalinių puolame klausinėti, kaip ten, laisvėje. Širdžiai brangi kiekviena menka žinutė. Po 10 valandos – *otboj* (laikas ilsėtis), bet mes dar ilgai šnabždamės, dailijamės įspūdžiais, praeities prisiminimais. Kartais išbudusi naktį bijau atmerkti akis, atrodo, kamera, grotuotas langas, cementinės grindys, sargybinio žingsniai už durų yra tik klaikus sapnas.

(186 žodžiai)

Ulinauskaitė J. *Likimo išbandymai*. Vilnius: Versmė, 2014.

Klausimai ir užduotys

1. Kas sieja visas kameroje esančias moteris? Atsakykite savais žodžiais, formuluodami sava-rankišką sakinį, argumentuokite cituodami.

.....
.....
.....

(2 taškai)

2. Pasakotoja, kalbėdama apie kamerą, sako, kad joje „nematome nė dangaus lopinėlio“. Kokia tai meninė priemonė? Kokia jos svarba tekstui? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

3. Kodėl kalinė Aldona pasakoja savo istoriją ramiai, neverkia? Kodėl jos istorija vis sugraudina kitas kameros moteris? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

4. Kas padeda kalinėms ištvirti kalėjimo siaubą? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami cituokite.

.....
.....
.....

(3 taškai)

5. Kodėl kalėjimo kameroje draudžiama dainuoti? Kodėl moterys, nepaisydamos draudimo, dainuoja? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Paryškintame sakinyje raskite dvi meninės raiškos priemones, išrašykite jas ir įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė (citata)

Įvardijimas

.....
.....
.....

(4 taškai)

7. Apibūdinkite pasakotoją. Apibendrintai nurodykite du bruožus ir savais žodžiais argumentuokite.

Bruožas

Argumentas

....., nes.....
....., nes.....

(4 taškai)

8. Kaip pasakotoja vertina prisiminimus, sapnus? Kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

2 tekstas

Juozas Lukša-Daumantas
„LAIŠKAI MYLIMOSIOMS“

Kiekviena diena, išdrįstanti praskleisti aną plieno uždangą, dengiančią pasaulio akis nuo mūsų tautos didvyrių kapinyno, visad mus skandina neturinčiame ribų skausme.

Kada gi patiks Viešpačiui užbaigti ant kryžiaus kalamas lietuvių tautos kančias?

Raminkis, Mano Brangi Niliuk, atėjusio skausmo valandose Aukščiausias dažniau mėgsta mūsų gyvenimą išpuošti kančiomis, negu jį užpildyti trapiu džiaugsmu.

Atmink kentėdama, jog esi ne viena. Kartu su Tavim panašiam niūriame skausme skendi ilgos tūkstantinės mūsų tautos gretos... O šis nešamas širdyse skausmas nesugeba stebukladario mostelėjimu sustabdyti mūsų augančius aukų skaičius.

Tikėkim, kad mūsų brolių ir seserų kraujas bus trąša ateities kartoms. Tikėkim, kad jis padės atgimti sužvėrėjusiam žmogui, su pergalės vėliava ieškančiam tiesos kritusių didvyrių kaulų likučiuose.

Karštai, karštai bučiuoju Tavo ašaras
Tavo Juozas

(116 žodžiai)

Lukša-Daumantas J. *Laiškai mylimosioms*. Kaunas: LPKTS, 2007

Klausimai ir užduotys

1. Koks laiško autoriaus tikslas? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

2. Kaip adresantas vertina kančias? Kodėl taip jas vertina? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(2 taškai)

3. Kas, laiško autoriaus nuomone, gali guosti adresatą? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

4. Kaip suprantate paryškintą sakinį? Atsakykite savais žodžiais.

.....
(1 taškas)

Bendrieji klausimai

1. Kuo panašūs abu tekstai? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(1 taškas)

2. Kuo skiriasi abu tekstai? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

Iš viso 28 taškai. Surinkta.....

Juoko prasmė

36. Juozas Erlickas „Susikaupimas“. Teksto suvokimo testas

Štai muziejus. Vis tiek diena prapuolė. Užsukiu.

Žmonės apie muziejus visko prišneka, o ne taip jau čia baisu. Aišku, nemalonu: slegianti, migdanti atmosfera. Bet kentėti galima.

– Kiek kainuoja paveikslas su dešra? – klausiu budinčios ponios.

– Dvylika.

– O su avinu?

– Dešimt.

– Aviena atseit pigesnė?.. O su vaisiais?

– Trys.

– Na, na! – grūmoju. – Vaisiai pavasarį brangūs.

Ponia parausta.

– Tik jums ...

Numoju ranka. Muziejų ne vieta tokiems pokalbiams.

– **Norėčiau pasiteirauti štai ko: tarkim, parsinešu paveikslą namo, pasikabinu ant sienos... O kas toliau? Gyvenimo ant sienos taigi nepasikabinsi!**

Ji siūlo ant lempos. Anksčiau dirbusi Atgimimo srity.

Įsižeidęs trenkiu durimis. Ko aš ėjau į tą muziejų? Kodėl einu į koncertą? Tačiau kur žmogui eit? Į politiką? Į Europą?

Niekados!

Užsimerkiu ir vaidenas, kad mano gyvenimas nupieštas, pakabintas ant sienos, o aš rėplioju, nerasdamas išėjimo...

(130 žodžių)

Erlickas J. Prisimynimai (proza, eilėraščiai). Vilnius: Tyto alba, 2004.

Klausimai ir užduotys

1. Kodėl pasakotojas nusprendžia eiti į muziejų? Kaip tai jį charakterizuoja? Atsakykite ir apibūdinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

2. Kas suformavo pasakotojo santykį su muziejais? Kokia jo paties nuomonė apie muziejus, kai apsilanko jame? Atsakykite savais žodžiais, atsakymą pagrįskite citata. Remkitės antra pastraipa.

.....
.....
.....
.....

(4 taškai)

3. Kas muziejuje domina pasakotoją? Atsakykite apibendrintai.

.....

(1 taškas)

4. Raskite loginį neatitikimą tarp pasakotojo klausimo ir jo paties komentaro. Išrašykite jį ir paaiškinkite, kodėl tai juokinga.

.....
.....

(2 taškai)

5. Kodėl pasakotojas **grūmoja**, išgirdęs atsakymą apie paveikslą su vaisiais? Kodėl tai skaitytojui kelia juoką? Paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

6. Ką tik grūmojęs pasakotojas staiga nutraukia pokalbį ir sako: „Muziejuje ne vieta tokiems pokalbiams“. Kodėl toks pokalbis netinkamas muziejuje? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(1 taškas)

7. Kurie „budinčios ponios“ žodžiai skamba dviprasmiškai? Kodėl? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

8. Apie ką kalba pasakotojas paryškintoje teksto dalyje. Kas jam rūpi? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

9. Kaip suprantate „budinčios ponios“ siūlymą paveikslą kabinti ant lempos? Kodėl toks siūlymas palydėtas pasakotojo komentaru, kad ji praeityje „dirbusi Atgimimo srity“? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

10. Remdamiesi teksto pabaiga, apibūdinkite pasakotoją. Bruožus nurodykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais.

Bruožas

Argumentas

....., nes

....., nes

....., nes

(6 taškai)

11. Savais žodžiais įrodykite, kad teksto pavadinimas dviprasmis. Atsakykite savais žodžiais. Argumentuodami remkitės skaitytu tekstu.

.....
.....
.....

(4 taškai)

12. Kokia šio teksto tema? Kokia teksto problema? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....
.....

(2 žodžiai)

Iš viso 30 taškų. Surinkta.....

37. Teris Pračetas (Terry Pratchett) „Mažieji laisvūnai“. Teksto suvokimo testas

Žmonės klausinės *be atvangos*, jei nesugalvosi, kaip užkirsti kelią klausimams.

Todėl mokytojai buvo naudingi. Jų gaujos bastėsi po kalnus sykiu su skardininkais, kalviais su kilnojama kalve, stebukladariais vaistytojais, drabužių prekeiviais, būrėjais ir kitais keliautojais, kurie prekiauja dalykais, žmonėms ne kasdien reikalingais, bet kartais pravarčiais.

Jie keliaudavo iš vieno kaimo į kitą, skaitydami trumpas paskaitas įvairiomis temomis. [...] Mokytojai vartodavo ilgus žodžius [...]. Jie gyveno vargingai, misdami tu, ką užsidirbdavo iš pamokų, duodamų kiekvienam, kas panorėdavo. Kai niekas nepanorėdavo, misdavo keptais ežiais.

Paprastai žmonės apsidžiaugdavo, juos pamatę. Mokslas užkimšdavo vaikams burnas, tai ir buvo svarbiausia. [...]

– Ko ji moko? – paklausė Marlinė.

– Negaliu pasakyti, – atsakė mokytojas. – Ji *sako*, kad mąstyti, bet aš neįsivaizduoju, kaip *to* galima išmokyti. Viena morka, ačiū.

Priėjusi arčiau, Marlinė pamatė mažą raštelį, prisegtą prie palapinės. Raidės, veikiau šnibždančios negu rėkiančios, skelbė: „AŠ JUS TAIP PAMOKYSIU, KAD MIRSIT NEUŽMIRŠIT“. [...]

– Negi negalit panaudoti sušilimo kerų? – paklausė Marlinė.

– Galėčiau. Bet raganos taip nesieltgia. [...] Kai išmoksti burti, turiu omeny tikrą išmokimą, kai žinai viską apie burtus, dar reikia suvokti svarbiausią dalyką, – atsakė panelė Erkė.

– Kokį?

– Nenaudoti jų. Raganos griebiasi kerų tik tada, kai būtina. Burti – sunkus, bemaž nevaldomas darbas. Mes veikiame ką kita. Ragana domisi viskuo, kas vyksta. Ragana turi galvą. Ragana pasitiki savimi. [...]

Viskas prasidėjo nuo „Gerū vaikucziū pasakū kningos“. Tiesą sakant, nuo daugelio dalykų, bet labiausiai nuo pasakų.

Kai ji buvo maža, pasakas skaitydavo motina, paskui ji skaitydavo pati. Ir visos pasakos buvo apie raganą. *Piktą seną raganą.*

Ir Marlinė pamanė: o kur *įrodymai*?

Pasakose niekada neaiškinama, kodėl ji pikta. Pakanka būti senai, vienišai ir keistai atrodyti, nes nebeturi dantų. Tiek pakanka, kad tave *pavadintų* ragana.

– Juk raganos gali prakeikti? – pasitikslino Marlinė.

– Taip kalbama, – diplomatiškai išsisuko panelė Erkė.

– Mano tėvas sako, kad senelė Skauduolė velniais perkūnais svaidydavosi, – paskelbė Marlinė.

Panelė Erkė kostelėjo.

– Prakeiksmas prakeiksmui nelygu. „Kad tave šimtas“, „trauk tave devynios“ – viena, o „kad tau nosis sprogtų ir ausys nutrūktų“ – visai kas kita.

(311 žodžių)

Pratchett T. *Mažieji laisvūnai*: viena Plokščiojo pasaulio istorijų: romanas; iš anglų kalbos vertė Danguolė Žalytė. Vilnius: Garnelis, 2007.

Klausimai ir užduotys

1. Pagrįskite, kad skaitytas tekstas turi nurodytų literatūros tipų požymių. Užduotį atlikite savais žodžiais.

Komiškoji literatūra, nes

Fantastinė literatūra, nes

Nuotykių literatūra, nes

(3 taškai)

2. Koks žmonių požiūris į mokytojus? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite cituodami. Pateikite du argumentus.

.....
.....
.....

(3 taškai)

3. Mokytojai keliaudavo kartu su įvairiais prekiautojais ir „stebukladariais vaistytojais“. Savais žodžiais paaiškinkite, kas tie „vaistytojai“, kodėl jie „stebukladariai“?

.....
.....

(2 taškai)

4. Kai mokytojų paslaugų neprisireikdavo, jie „misdavo keptais ežiais“. Paaiškinkite šį pasakymą savais žodžiais. Kokį frazeologizmą galima būtų pritaikyti šiai situacijai?

.....
.....

(2 taškai)

5. Kokia mokytoja sudomino Marlinę? Kaip Marlinės pasirinktą mokytoją vertina jos kolega? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....
.....

(2 taškai)

6. Kokios prasmės slypi skelbime, kurį Marlinė perskaitė ant pasirinktos mokytojos palapinės durų? Atsakykite savais žodžiais, nurodykite dvi prasmes.

.....
.....

(2 taškai)

7. Ko ir kodėl Marlinę moko panelė Erkė per pirmą pamoką? Atsakykite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais arba pacituokite.

Pamokymas

Argumentas

....., nes.....
....., nes.....
....., nes.....

(6 taškai)

8. Kaip ir kodėl pasakos veikia Marlinę? Atsakykite savais žodžiais, remkitės Marlinės mintimis, kurios parašytos kursyvu.

.....
.....

(2 taškai)

9. Kodėl Marlinei reikia įrodymų apie raganas? Atsakykite savais žodžiais, argumentuokite cituodami.

.....
.....

(2 taškai)

10. Merlinė panelei Erkei sako, kad jos tėvas tvirtino, jog senelė Skauduolė „velniais perkūnais svaidydavosi“. Kokia tai meninės raiškos priemonė? Įvardinkite ir paaiškinkite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

11. Panelė Erkė tvirtina, kad „prakeiksmas prakeiksmui nelygu“ ir pateikia pavyzdžių. Paaiškinkite, kuo skiriasi jos pavyzdžiai.

a. „Kadtavešimtas“ „trauktavedvynios“ –

.....

b. „Kad tau nosis sprogtų ir ausys nutrūktų“ –

.....

(2 taškai)

Iš viso 28 taškai. Surinkta.....

38. Džeimsas Kriusas (James Krüss) „Timas Taleris, arba Parduotas juokas“.
Juozas Erlickas „Apsilankymas Juokosferoje“. Tekstų lyginimo užduotis

1 tekstas

Džeimsas Kriusas (James Krüss)

„TIMAS TALERIS, ARBA PARDUOTAS JUOKAS“

Timas nutarė kitą sekmadienį pastatyti už kokį nukeipusį arklį ir išlošti daug pinigų. Pinigus atiduos pamotei, o tada, palikęs ją, Erviną ir tuos namus, paprasčiausiai ims ir pabėgs. Galbūt jis taps junga ar dar kuo. O dėl pinigų jam nėra ko sukti galvos. Juk visur jis gali lošti jotynėse. Bet turtas – dabar jis jau žino – neduoda jokio džiaugsmo. Jis pardavė juoką už tai, ko jam nereikia.

Ir čia, ant upės kranto, berniukas sumanė labai svarbų dalyką: jis susigrąžins savo juoką. [...]

Timas stovėjo nunėręs galvą. Bet jautė tuos draugų žvilgsnius. **Jam rodėsi, staiga ims ir pakils iš krūtinės kažkas švelnus, lengvas ir tyras, nelyginant vyturėlio čiulbesys, pakils ir išsprūs į laisvę.** Timas nė nepajuto, kaip juokas pripildė jo esybę ir veržte veržėsi iš krūtinės. Jis išgirdo skardų vaikišką juoką, bet jam pasirodė, kad juokiasi ne jis – toks neįprastas buvo šis jausmas. Dabar, kai atėjo ta lauktoji akimirka, Timas pajuto, kad nemokės ja džiaugtis. Juokas jį sukrėtė. Anąsyk lėlių teatre jis pastebėjo, kad ir verkdamas, ir juokdamasis žmogus panašus. Dabar jam atrodė, kad juokas ir verksmas – tas pats: jis kartu ir juokėsi, ir verkė. Ašaros riedėjo jam per veidą, o jis jų nesišluostė; rankos bejėgiškai nusviro, ir Timas pasijuto, lyg būtų iš naujo gimęs.

(202 žodžiai)

Krüss J. *Timas Taleris, arba Parduotas juokas*; iš vokiečių kalbos vertė Alma Saulė Ločerienė. Vilnius: Alma littera, 2014.

Klausimai ir užduotys

1. Koks yra Timas Taleris? Apibūdinkite jo vidinius bruožus, remdamiesi pirma pastraipa. Argumentuokite savais žodžiais.

Bruožas

Argumentas

....., nes

....., nes

....., nes

(6 taškai)

2. Kokį tikslą iškėlė sau Timas? Kodėl tai jam buvo svarbu? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

3. Raskite paryškintame sakinyje meninės raiškos priemones. Išrašykite jas ir įvardinkite.

Meninės raiškos priemonė (citata)

Įvardijimas

.....
.....

(4 taškai)

4. Kodėl juoko akimirka sukrėtė Timą? Kodėl jis „pajuto, kad nemokės ja džiaugtis“? Atsakykite savais žodžiais, argumentuodami cituokite.

.....
.....
.....

(2 taškai)

2 tekstas

Juozas Erlickas

APSILANKYMAS JUOKOSFEROJE

Žemė turi Atmosferą,
Brolis Jonas – Jonosferą!
Ką gi aš turiu? –
Nieko!
Bėgsiu kuo greičiausiai į nebūtą stotį,
Sėsiu į raketą, mano sugalvotą
Šią Vasarą, pusę keturių...

Vadovėliai, viso gero! –
Išskrendu į Juokosferą!
Juokosferoj nieko naujo,
Bet visi juokauja.

Tiek juokauja, kiek patinka,
Ir visi labai juokingi.
O kurie juokauti tingi –
Tie juokingi ypatingai.

Tų, kurie iš juoko miršta,
Juokosferoj nepamiršta:
Juokiasi iš jų visi –
Jei juokiesi, tai esi!

(72 žodžiai)

Erlickas J. *Aš moku augti*. Vilnius: Tyto alba, 2003.

Klausimai ir užduotys

1. Kokie eilėraščio žmogaus motyvai lemia jo sprendimą iškeliauti? Cituodami nurodykite du motyvus ir aptarkite juos savais žodžiais.

.....

(2 taškai)

2. Kokią kelionę suplanuoja eilėraščio žmogus? Atsakykite apibendrintai, pateikite argumentą cituodami.

.....

(2 taškai)

3. Kuo skiriasi Juokosfera nuo paprasto pasaulio? Pacituokite ir aptarkite Juokosferos ypatin- gumą savais žodžiais.

.....

(2 taškai)

4. Raskite eilėraštyje aforizmą, išrašykite jį. Savais žodžiais paaiškinkite, kas yra aforizmas.

Teksto aforizmas –

Aforizmas –

(2 taškai)

Bendrieji klausimai

1. Kuo panašūs abu skaityti tekstai? Atsakykite savais žodžiais. Argumentus pateikite iš abiejų tekstų.

.....

(3 taškai)

2. Savais žodžiais paaiškinkite lietuvių patarlę: „Viens už juoką turės, kits į širdį įsidės“.

.....

(1 taškas)

Iš viso 26 taškai. Surinkta.....

39. Maironis „Mano moksladraugiams“. Teksto suvokimo testas

Maironis

MANO MOKSLADRAUGIAMS

Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo;
Žemės išmintį gilią suprato;
Išsiblaivė sapnai! Nebegaudu jau vėjo;
Iš aukštybių ir žiūri, ir mato!

Kad, nuo mokslo nuvargę, ant galo
Uždainuodavom Lietuvą. Gerklės mums džiūvo,
Bet krūtinės garavo, nešalo.

Ko tada nesvajota! Ar ko nežadėta!
Kaip didvyriai tik laukėm karionės.
Pasišvęsti ir vargti už žemę mylėtą
Buvo obalsis¹ mūsų kelionės.

O dabar? Nebe taip!.. Vyras sveiko jau proto
Turi saliūnus aukštus! Ko reikia?!
Neišriš be naudos kapšo, rubliais kuproto!
Viską sprendžia iš aukšto... ir peikia!

Prie kreidos ir stalelio² per naktį darbuojas;
Važinėjas po vaišes kaštanais³;
Prieš jaunimą nauda pasipūtę didžiuojas,
Jį vadina „gudriai“ litvomanais.

Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo;
Žemės išmintį gilią suprato:
Išsiblaivė sapnai! Nebegaudu jau vėjo,
Iš aukštybių ir žiūri, ir mato!

(133 žodžiai)

Maironis. *Pavasario balsai*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012.

Žodynelis

¹ *Obalsis* – šūkis, devizas.

² *Prie kreidos ir stalelio* – kortų žaidimo stalas

³ *Kaštanais* – kaštono spalvos žirgais

Klausimai ir užduotys

1. Eilėraščio pavadinime yra žodis „moksladraugiai“, o pirmo posmo pirmoje eilutėje – „draugai“. Remdamiesi visu tekstu, paaiškinkite eilėraštyje ryškinamus šių žodžių reikšmių skirtumus. Ko siekiama tuo skirtumu?

Moksladraugiai –

Draugai –

(2 taškai)

2. Pirmame posme raskite du frazeologizmus, išrašykite juos ir paaiškinkite reikšmę.

1 frazeologizmas –

.....

2 frazeologizmas –

.....

(4 taškai)

3. Pirmame posme raskite kontrastą, išrašykite ir aptarkite, su kuo kiekviena opozicija siejama.

.....

.....

.....

.....

(4 taškai)

4. Kokie idealai rūpėjo draugams mokymosi metais? Atsakykite apibendrintai, remkitės antru ir trečiu posmais. Argumentuodami perfrazuokite reikalingas citas.

.....

.....

(2 taškai)

5. Remdamiesi trečiu ir ketvirtu posmu, apibūdinkite moksladraugius. Bruožus nurodykite savais žodžiais, pagrįskite cituodami.

Bruožas	Argumentas
....., nes

....., nes
-------	------------------

....., nes
-------	------------------

(6 taškai)

6. Kaip eilėraščio žmogus vertina moksladraugių pokyčius? Kodėl taip manote? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

7. Kokia eilėraščio kompozicija? Kodėl būtent tokia kompozicija pasirinkta? Atsakykite savais žodžiais.

.....
.....

(2 taškai)

8. Remdamiesi visu tekstu, savais žodžiais aptarkite, kieno vardu kalbama, nurodykite laiką.

1 posmas –

2 posmas –

3 posmas –

4 posmas –

5 posmas –

6 posmas –

(6 taškai)

9. Savais žodžiais paaiškinkite sąvokas *ironija*, *satyra*.

Ironija –

.....

Satyra –

.....

(2 taškai)

Iš viso 30 taškų. Surinkta.....

40. Teris Pračetas (Terry Pratchett) „Mažieji dievai“. Teksto suvokimo testas

Žmonės turi realybės slopintuvus.

Populiarus teiginys skelbia, kad devynios dešimtosios smegenų lieka nepanaudotos, bet, kaip dauguma populiarių teiginių, jis neteisingas. **Net pats kvailiausias Kūrėjas nesivargintų prikrauti žmogaus galvon keletą svarų bereikalingos pilkos šaltienos, jeigu jos vienintelis rimtas tikslas tebūtų, pavyzdžiui, tapti skanėstu tam tikrų tolimų genčių žmonėms neištirtuose slėniuose. Jos turi paskirtį. Ir viena iš jų funkcijų yra padaryti taip, kad stebuklingi dalykai atrodytų kasdieniai, o neįprastus dalykus paversti įprastais.**

Nes jei to nebūtų, tai žmonės, kas dieną susidurdami su nuolatinio visų reiškinių stebuklingumu, vaikšiotų nutaisę dideles kvailas šypsenas, panašiai, kaip šypsosi tam tikrų tolimų genčių žmonės, kai pas juos retkarčiais apsilanko pareigūnai ir labai rimtai patikrina jų plastikinių šiltnamių turinį. Jie dažnai sakytų: „Čia tai bent!“, ir niekas nieko nedirbtų.

Dievams nepatinka, kai žmonės nieko nedirba. Žmonės, kurie nėra visą laiką užsiėmę, gali pradėti *galvoti*. [...]

– Aš negalėjau kalbėti! – sušuko Brutha. – Aplink buvo pilna žmonių visą laiką! Ar negali... perskaityti žodžius mano mintyse? Negali tiesiog skaityti mano minčių?

– Mirtingųjų mintys ne tokios, – atkirto Omas. – Manai, kad tai tas pat, kas skaityti žodžius, kurie patys užsirašo danguje? Cha! Tai tas pat, kas mėginti rasti prasmę žolės kuokšte. *Ketinimai*, taip. *Emocijos*, taip. Bet ne mintys. Pusę laiko *tu pats* nežinai, ką galvoji, tai kaip galiu aš?

– Nes tu esi Dievas, – tarė Brutha. – Abis, LVI skyrius, 17 eilutė: „Visas mirtingojo mintis jis žino, ir niekas nuo jo nepaslėpta.“

– Ar čia tas su išgedusiais dantimis?

Brutha nuleido galvą.

– Klausyk, – tarė vėžlys, – aš esu, kas esu. Nieko negaliu padėti, jei žmonės įsivaizduoja ką kita.

– Bet tu žinotai mano mintis... darže... – sumurmėjo Brutha.

Vėžlys dvejėjo.

– Tai buvo kas kita, – pasakė jis. – Tai nebuvo... mintys. Tai buvo kaltė.

(272 žodžiai)

Pratchett T. *Mažieji dievai: disko pasaulio romanas*; iš anglų kalbos vertė Mindaugas Strockis. Vilnius: Baltų lankų leidyba, 2011.

Klausimai ir užduotys

1. Koks teksto žmonių santykis su realybe? Kodėl jis toks? Paaiškinkite apibendrintai, argumentuokite cituodami.

.....

.....

(2 taškai)

2. Kuo grindžiamas aiškinimas apie žmonių smegenis? Išrinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite savais žodžiais.

Grindžiamas faktais, nes

Grindžiamas nuomone, nes

(2 taškai)

3. Paryškintame sakinyje raskite metaforą, išrašykite ją ir savais žodžiais paaiškinkite jos reikšmę.

.....

(2 taškai)

4. Kokia funkcija, pasakotojo nuomone, skirta smegenims? Atsakykite apibendrintai, argumentuodami pacituokite.

.....

(2 taškai)

5. Kodėl kasdienybė prilyginama stebuklui, kurį žmonės vertina kaip įprastą? Ko pasakotojas tuo siekia? Atsakykite savais žodžiais.

.....

(2 taškai)

6. Vėžlys Omas yra dievybė. Kuo ir kodėl piktinasi Brutha, kalbėdamas su juo?

.....

(2 taškai)

7. Kodėl Omas negalėjo įvykdyti Bruthos noro? Atsakykite savais žodžiais, nurodykite dvi priežastis.

.....

(2 taškai)

8. Remdamiesi Omo ir Bruthos dialogu, apibūdinkite abu veikėjus. Bruožus pateikite apibendrintai, argumentuokite savais žodžiais arba cituodami.

Omo bruožai

Argumentai

....., nes.....

....., nes.....

(4 taškai)

9. Ko iš dievų tikisi žmonės ir ko dievai tikisi iš žmonių? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

10. Kokia skaityto teksto tema? Kokia pagrindinė mintis? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

(2 taškai)

Iš viso 24 taškai. Surinkta.....